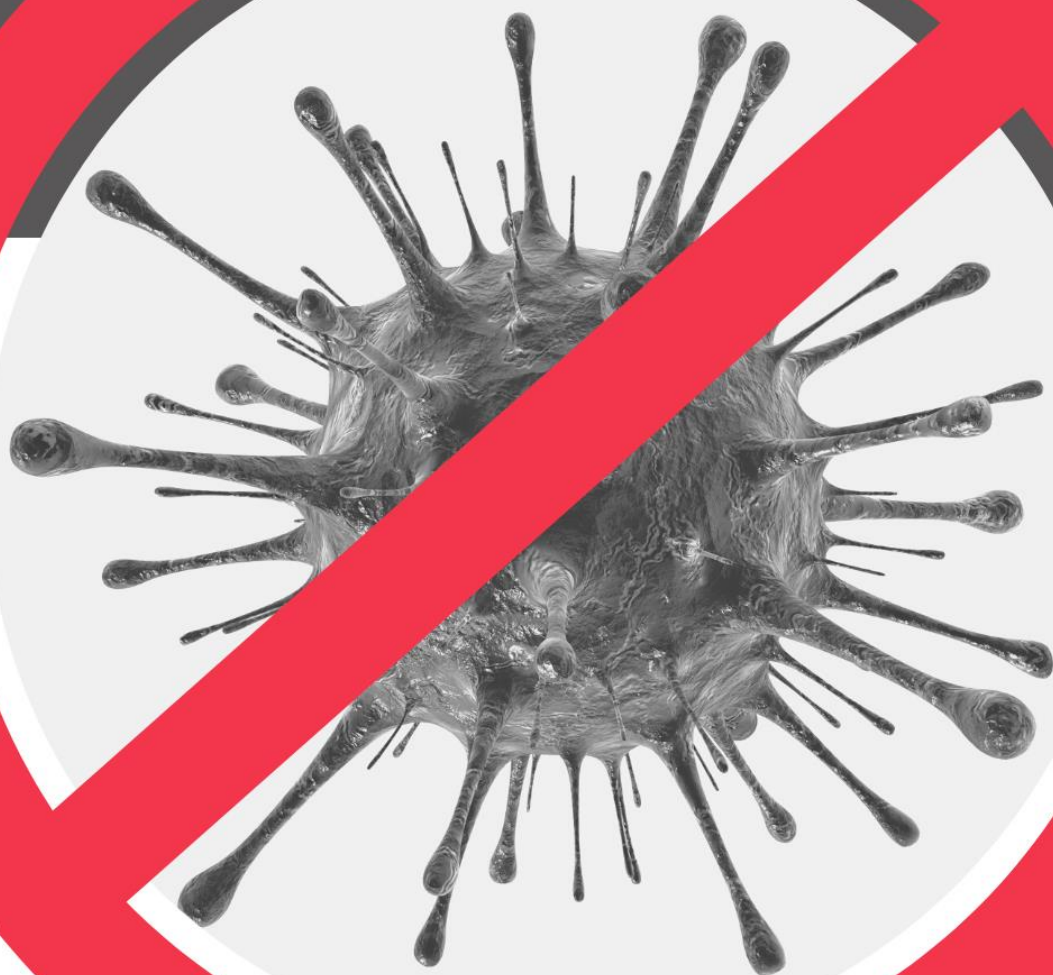

DROGOWSKAZY DLA BIZNESU W DOBIE PANDEMII

MAPA OBSZARÓW PRAWNYCH
I BIZNESOWYCH

DZP

więcej niż prawo

WSTĘP

Znaleźliśmy się w trudnych czasach – WHO ogłosiło na świecie stan pandemii, a polski rząd wprowadził stan epidemii i zamknął polskie granice. Zmiany wprowadzane są dynamicznie i w każdej chwili mogą być podejmowane dalsze decyzje. Niektóre państwa europejskie zdecydowały się nawet na wprowadzenie stanu wyjątkowego. Nie można wykluczyć takiego rozwiązania również w Polsce.

Zaistniała sytuacja niesie za sobą poważne konsekwencje i wiele wyrzeczeń – obywatele #ZostająWDomu, firmy przerzucają się na pracę w trybie zdalnym, powstają wzajemne grupy społecznego wsparcia #WidzialnaRęka.

To wszystko wymaga od przedsiębiorców elastyczności, wypracowania nowych rozwiązań biznesowych – i to zarówno od tych najmniejszych, jednoosobowych działalności gospodarczych, jak i wielkich międzynarodowych korporacji. Brak odpowiedniego dostosowania się do aktualnej sytuacji **może doprowadzić do szeregu negatywnych konsekwencji dla przedsiębiorców.**

Działanie pro publico bono od zawsze było dla nas wartością, dlatego też w tej wyjątkowo trudnej społecznie i gospodarczo sytuacji postanowiliśmy podzielić się naszą wiedzą i doświadczeniem z polskimi przedsiębiorcami. Mamy nadzieję, że choć w ten sposób uda nam się Państwu wesprzeć. Przekazujemy w Państwa ręce niniejszy podręcznik – zebraliśmy w nim wątpliwości i pytania zadawane nam przez naszych klientów oraz zaprzyjaźnionych przedsiębiorców, reprezentujących różne branże, formy prawne, poziomy przychodów i potrzeb. Staraliśmy się, aby nasze odpowiedzi były zwięzłe i klarowne, i stanowiły realną pomoc w tym trudnym czasie.

Jesteśmy z Wami!

Józef Palinka
Partner DZP

Warszawa, 06 kwietnia 2020 r.

Spis treści

CZĘŚĆ 1 - KWESTIE PRACOWNICZE	8
CZĘŚĆ 2 - DANE OSOBOWE	16
CZĘŚĆ 3 - WYKONYWANIE UMÓW	21
CZĘŚĆ 4 - KWESTIE PODATKOWE	25
CZĘŚĆ 5 - KWESTIE KREDYTOWE	33
CZĘŚĆ 6 - NIERUCHOMOŚCI	38
CZĘŚĆ 7 - KWESTIE KORPORACYJNE	47
CZĘŚĆ 8 - UPADŁOŚĆ I NIEWYPŁACALNOŚĆ	51
CZĘŚĆ 9 - UBEZPIECZENIA	54
CZĘŚĆ 10 - CYBERBEZPIECZEŃSTWO I TAJEMNICA PRZEDSIĘBIORSTWA	56
CZĘŚĆ 11 - SĄDY	60
CZĘŚĆ 12 - ZAMÓWIENIA PUBLICZNE	63
CZĘŚĆ 13 - ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE	66
CZĘŚĆ 14 - MARKETING I REKLAMA	69

KALENDARIUM WYDARZEŃ

28 lutego 2020 r. zakażenie koronawirusem zostało objęte przepisami ustawy z 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi.

od 8 marca 2020 r. obowiązuje Ustawa COVID-19:

- ✓ w rozumieniu Ustawy COVID-19 **przeciwdziałaniem koronawirusowi** są **wszelkie czynności** związane ze zwalczaniem zakażenia, zapobieganiem rozprzestrzenianiu się, profilaktyką i zwalczaniem skutków koronawirusa.

od 14 do 20 marca 2020 r. na obszarze całego kraju obowiązywał stan zagrożenia epidemicznego w związku z zakażeniami koronawirusem:

- ✓ rozporządzenie Ministra Zdrowia z 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego;
- ✓ rozporządzenie Ministra Zdrowia z 14 marca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego;
- ✓ rozporządzenie Ministra Zdrowia z 18 marca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego;
- ✓ rozporządzenie Ministra Zdrowia z 20 marca 2020 r. w sprawie odwołania na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego.

od 20 marca 2020 r. do odwołania na obszarze całego kraju został ogłoszony stan epidemii:

- ✓ rozporządzenie Ministra Zdrowia z 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii;
- ✓ rozporządzenie Ministra Zdrowia z 24 marca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii;
- ✓ rozporządzenie Ministra Zdrowia z 25 marca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii;
- ✓ rozporządzenie Ministra Zdrowia z 31 marca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii.

od 31 marca 2020 r. zaostorzono ograniczenia, nakazy i zakazy w związku z stanem epidemii:

- ✓ rozporządzenie Rady Ministrów z 31 marca 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii;
- ✓ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii.

od 1 kwietnia obowiązuje znowelizowana Ustawa COVID-19 która jest częścią tzw. *tarczy antykryzysowej*.

- ✓ wprowadzony w ramach tarczy antykryzysowej pakiet ustaw ma na celu przeciwdziałanie gospodarczym skutkom pandemii koronawirusa.

„Tarcza Antykryzysowa” – cel i zakres regulacji

Z dniem 31 marca br. weszły w życie dwie istotne dla przedsiębiorców ustawy składające się na opracowaną przez rząd „Tarczę Antykryzysową” – znowelizowana specustawa o przeciwdziałaniu skutkom gospodarczym pandemii COVID-19 oraz nowelizacja ustawy o systemie instytucji rozwoju.

Nowa regulacja uwzględnia niektóre postulaty zgłaszane przez przedsiębiorców. Już po uchwaleniu „Tarczy” przez Sejm rząd zapowiedział dalsze zmiany prawne – w ramach doskonalenia wprowadzonych przez nią instrumentów. **Można się zatem spodziewać, że regulacja ta będzie jeszcze ewoluowała.**

Celem Tarczy Antykryzysowej jest złagodzenie skutków trwającej pandemii i spowodowanego nią kryzysu gospodarczego. Rząd zdecydował się na rozluźnienie wymogów regulacyjnych, które mogłyby stanowić barierę dla przedsiębiorców, czasowe zawieszenie części obowiązków publicznoprawnych, a także bezpośrednią pomoc finansową ukierunkowaną na ochronę miejsc pracy oraz zachowanie płynności.

Jakie formy wsparcia przewiduje „Tarcza”?

Zmiany wprowadzane przez „Tarczę” dotyczą m.in. regulacji podatkowych, regulacji z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, a także zasad funkcjonowania sektora finansów publicznych oraz sądów i organów administracji.

Rozwiązania adresowane do przedsiębiorców mają różny charakter – **niektóre wchodzi w życie z mocy samej ustawy** (np. zawieszenie biegu niektórych terminów, zwolnienie z obowiązku uzyskania wybranych zezwoleń lub przedłużenie obowiązywania decyzji wydanych na czas określony), **niektóre są uruchamiane na wniosek** (np. dofinansowania do wynagrodzeń pracowników, zwolnienia ze składek i opłat, pożyczki). Poszczególne instrumenty różnią się też dostępnością – **są wśród nich rozwiązania przeznaczone dla konkretnych sektorów gospodarki** (np. branży turystycznej czy transportowej), a także **mechanizmy wsparcia uzależnione od wielkości przedsiębiorcy** (np. poręczenie kredytów i pożyczek dla średnich i dużych przedsiębiorców, zwolnienia z ZUS dla mikroprzedsiębiorców).

Co ważne, **niektóre ze świadczeń będą dostępne jedynie w ograniczonym czasie**. Od tego, czy wniosek o ich udzielenie zostanie złożony w terminie, zależy możliwość skorzystania z pomocy. Ograniczenia w korzystaniu z niektórych form wsparcia mogą też wynikać z **ograniczonych zasobów finansowych przeznaczonych na wypłaty**. Ponadto w kilku przypadkach **skorzystanie z jednych instrumentów wyłącza możliwość skorzystania z innych**.

CZĘŚĆ 1

KWESTIE PRACOWNICZE

- Jaką pomoc finansową dla pracodawców przewiduje tarcza antykryzysowa?
- Jakie warunki należy spełnić, aby uzyskać dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników?
- Jakie praktyczne problemy pracodawcy napotykają przy wnioskowaniu o dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników?
- Jak zaradzić niekontrolowanemu spadkowi liczby czynnych pracowników w sytuacji gdy zakład pracy nadal działa?
- Jakie opcje pozostają w przypadku konieczności zamknięcia zakładu pracy?
- Czy pracownicy mogą odmówić wyjazdów służbowych ?
- Jak wprowadzić pracę zdalną?
- Jak powinno wyglądać potwierdzenie rozpoczęcia i zakończenia pracy z domu?
- Jaki jest dopuszczalny wymiar czasu pracy w domu?
- Jak pracownik zdalny powinien zorganizować swoje miejsce pracy w domu?
- Jakie czynności poza pracą z użyciem komputera może obejmować praca zdalna?
- Jakich stanowisk dotyczy możliwość albo obowiązek pracy zdalnej?

CZĘŚĆ 1

KWESTIE PRACOWNICZE

- Czy można żądać od pracownika łączności video z domu?
- Co zrobić w razie wypadku przy pracy w domu?
- Jak wygląda kwestia związana z kosztami ponoszonymi przez pracownika w trakcie pracy z domu (koszt łącza, koszt druku itp.)?
- Prowadzę zakład produkcyjny. Czy muszę zapewnić 1,5 metra odstępu między stanowiskami pracowników, jeżeli uniemożliwi mi to organizację produkcji?

CZĘŚĆ 1 - KWESTIE PRACOWNICZE

1. Jaką pomoc finansową dla pracodawców przewiduje tarcza antykryzysowa?

Tarcza antykryzysowa przewiduje trzy zasadnicze formy pomocy finansowej dla pracodawców:

1. **Świadczenia związane z przestojem ekonomicznym** – czyli okresem niewykonywania pracy przez pracownika pozostającego w gotowości do pracy z przyczyn nie dotyczących pracownika (prześciej może być objęty cały zakład pracy lub jego część, np. dział produkcji).

Zasady finansowania:

- pracownikowi objętemu przestojem ekonomicznym pracodawca wypłaca wynagrodzenie obniżone nie więcej niż o 50%, nie niższe jednak niż w wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę, z uwzględnieniem wymiaru czasu pracy;
- pracodawca może wnioskować o dofinansowanie do wynagrodzenia pracownika objętego przestojem ze środków FGŚP, w wysokości 50% minimalnego wynagrodzenia za pracę, z uwzględnieniem wymiaru czasu pracy.

2. **Świadczenia związane z obniżonym wymiarem czasu pracy** – w przypadku pracowników wykonujących pracę

Zasady finansowania:

- pracodawca może obniżyć pracownikowi wymiar czasu pracy o 20%, nie więcej niż do 0,5 etatu, z zastrzeżeniem że wynagrodzenie nie może być niższe niż minimalne, z uwzględnieniem wymiaru czasu pracy;
- pracodawca może wnioskować o dofinansowanie wynagrodzenia pracownika objętego obniżonym wymiarem czasu pracy – dofinansowanie przysługuje do wysokości połowy wynagrodzenia, nie więcej niż 40% przeciętnego wynagrodzenia z poprzedniego kwartału, obowiązującego na dzień złożenia wniosku.

Pracodawca może także wnioskować o środki z FGŚP na opłacenie należnych od pracodawcy składek na ubezpieczenie społeczne pracowników, od przyznanych z FGŚP świadczeń na dofinansowanie wynagrodzeń.

3. **Dofinansowanie do wynagrodzeń przyznawane przez starostę:**

Alternatywnie do powyższych świadczeń, mikroprzedsiębiorcy, mali i średni przedsiębiorcy mogą skorzystać z dofinansowania do wynagrodzeń pracowników oraz należnych od tych wynagrodzeń składek na ubezpieczenie społeczne na podstawie umowy zawartej ze starostą – powiatowym urzędem pracy.

Maksymalna wysokość dofinansowania jest zależna od wielkości spadku obrotów:

- w przypadku spadku o co najmniej 30% - suma 50% wynagrodzeń pracowników objętych wnioskiem o dofinansowanie wraz ze składkami na ubezpieczenia społeczne należnymi od tych wynagrodzeń, jednak nie więcej niż 50% kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę powiększonego o składki na ubezpieczenia społeczne od pracodawcy w odniesieniu do każdego pracownika,
- w przypadku spadku o co najmniej 50% - suma 70% wynagrodzeń pracowników objętych wnioskiem o dofinansowanie wraz ze składkami na ubezpieczenia społeczne należnymi od tych wynagrodzeń, jednak nie więcej niż 70% kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę powiększonego o składki na ubezpieczenia społeczne od pracodawcy w odniesieniu do każdego pracownika,

- w przypadku spadku o co najmniej 80% - suma 90% wynagrodzeń pracowników objętych wnioskiem o dofinansowanie wraz ze składkami na ubezpieczenia społeczne należnymi od tych wynagrodzeń, jednak nie więcej niż 90% kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę powiększonego o składki na ubezpieczenia społeczne od pracodawcy w odniesieniu do każdego pracownika.

2. Jakie warunki należy spełnić, aby uzyskać dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników?

Przedsiębiorca musi spełnić szereg warunków aby uzyskać dofinansowanie do wynagrodzeń. W przypadku dofinansowania przyznawanego przez starostę najważniejszym z tych warunków pozostaje zanotowanie spadku obrotów, ściśle określonego przez ustawę (należy też spełnić dodatkowe kryteria).

W przypadku przestoju ekonomicznego lub obniżonego wymiaru czasu pracy konieczne jest m.in.:

- zanotowanie ściśle określonego przez ustawę spadku obrotów (ustalanego odmiennie niż w przypadku dofinansowania przyznawanego przez starostę);
- obligatoryjne ustalenie warunków i trybu wykonywania pracy w okresie przestoju/obniżonego wymiaru czasu pracy w porozumieniu zbiorowym zawierającym z organizacją związkową lub przedstawicielami pracowników;
- złożenie prawidłowo wypełnionego wniosku wraz z kompletem załączników (istnieje możliwość elektronicznego złożenia wniosku);
- spełnienie szeregu innych warunków z ustawy.

3. Jakie praktyczne problemy pracodawcy napotykają przy wnioskowaniu o dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników?

Pracodawcy już teraz zgłaszają liczne praktyczne problemy i wątpliwości związane ze składaniem wniosków o dofinansowanie wynagrodzeń:

- konieczność zawarcia porozumienia z organizacją związkową/przedstawicielami pracowników dot. przestoju/obniżonego wymiaru czasu pracy jeszcze przed złożeniem wniosku o dofinansowanie - w tym zakresie zapewniamy wsparcie w przygotowaniu treści porozumienia, a w przypadku braku reprezentacji pracowników w zakładzie pracy - także procedury jej wyłonienia (kopię porozumienia należy dołączyć do wniosku, a więc jego zawarcie jest pierwszym krokiem w ubieganiu się o wsparcie);
- wybór adekwatnego środka wsparcia finansowego - przedsiębiorca musi kompleksowo ocenić, czy spełnia wszystkie formalne przesłanki ubiegania się o pomoc oraz obliczyć, które rozwiązanie pomocowe zapewni mu największe wsparcie w utrzymaniu miejsc pracy – pomagamy pracodawcom dokonać takiej oceny;
- wątpliwości dotyczące uwzględniania we wnioskach o dofinansowanie osób przebywających na zwolnieniach chorobowych (brak podstaw występowania o dofinansowanie z uwagi na nieponoszenie przez pracodawcę kosztów zasiłku chorobowego czy świadczenia rehabilitacyjnego) czy rozliczania dofinansowań w sytuacji absencji pracowników z różnych powodów.

W rozwiązywaniu tych i innych praktycznych problemów aktywnie wspieramy naszych klientów.

4. Jak zarządzić niekontrolowanemu spadkowi liczby czynnych pracowników w sytuacji gdy zakład pracy nadal działa?

Drastycznie wzrasta liczba pracowników, którzy z różnych względów nie mogą pracować w swoim miejscu pracy. Niektórzy przechodzą kwarantannę domową z powodu podejrzenia koronawirusa albo w związku z wjazdem do

Polski w ostatnim okresie (np. z Ukrainy). Doświadczają trudności w powrotach do kraju z zagranicznych podróży. Korzystają czy to ze zwolnień chorobowych, czy to z opieki nad dzieckiem.

Pracodawca może w celu podtrzymania procesów pracy korzystać z możliwości polecenia pracy zdalnej, jeżeli charakter pracy to umożliwia. Powinien też wprowadzić regulamin pracy zdalnej w zakładzie pracy (lub zaktualizować już obowiązujący). Natomiast w firmach, w których z natury działalności nie da się zastosować pracy zdalnej (produkcja, usługi świadczone fizycznie przez pracowników), może ustalić czasowo obowiązujące zasady zarządzania zastępstwami przy zachowaniu zasad dot. czasu pracy (np. podzielić pracowników na zastępujące się w określonych odstępach czasu grupy, które nie będą miały z sobą kontaktu – na wypadek podejrzenia koronawirusa u pracownika jednej z grup, pozostałe grupy nie będą wyłączone z pracy).

W przypadku pracowników wykonujących pracę, pracodawca może zmniejszyć jej wymiar na zasadach określonych w tarczy antykrzysowej i ubiegać się o dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników w związku z tak obniżonym wymiarem czasu pracy (rozwiązanie opisane w pkt. 1.2. powyżej).

5. Jakie opcje pozostają w przypadku konieczności zamknięcia zakładu pracy?

Może zdarzyć się, że zakład pracy będzie musiał w całości albo dużej części zawiesić działalność. Tak zdarzy się w przypadku zamknięcia zakładu przez władze z powodów sanitarnych, może to być również wynikiem praktycznej niemożności utrzymania ciągłości pracy (np. z powodu wstrzymania dostaw towarów).

Obowiązujące prawo daje pracodawcy parę instrumentów, za pomocą których może zareagować na tak drastyczną utratę przychodów przy jednoczesnej konieczności ponoszenia kosztów zatrudnienia. Firma może powierzyć pracownikowi wykonywanie innej pracy niż określona w umowie o pracę, odpowiadającej kwalifikacjom pracownika przy zachowaniu dotychczasowego wynagrodzenia, np. opracowanie w domu określonego projektu, uporządkowanie dokumentacji. Może też polecić pracownikom odbiór zaległych godzin nadliczbowych. Można uzgodnić z pracownikiem wykorzystanie urlopu wypoczynkowego (tylko za zgodą pracownika; zgoda nie jest wymagana tylko w okresie wypowiedzenia). Jeżeli w firmie działają związki zawodowe, pracodawca może zaproponować im zawarcie porozumienia dot. stosowania mniej korzystnych warunków zatrudnienia, niż wynikające z umów o pracę (np. obniżenie premii umownych, czasowe zmniejszenie wymiaru etatu). Wreszcie istnieje możliwość ogłoszenia przestoju zakładu z przyczyn organizacyjnych lub ekonomicznych, co daje pewną możliwość oszczędności kosztów zatrudnienia.

Jeżeli pracownicy nie wykonują pracy, pracodawca może względem nich zastosować przestój na zasadach określonych w tarczy antykrzysowej i ubiegać się o dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników w związku z przestojem (rozwiązanie opisane w pkt. 1.1. powyżej).

6. Czy pracownicy mogą odmówić wyjazdów służbowych?

Z powodu zwiększonego narażenia na zakażenie koronawirusem w środkach komunikacji czy podczas przemieszczania się, wielu pracowników może odmówić podróżowania w celach służbowych. Mogą powoływać się na art. 210 § 1 Kodeksu pracy, który umożliwia powstrzymanie się od wykonywania pracy, w razie gdy jej warunki nie odpowiadają przepisom BHP i stwarzają bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia lub życia pracownika albo gdy wykonywana praca grozi takim niebezpieczeństwem innym osobom. W takim wypadku powinni natychmiast poinformować pracodawcę o odmowie realizacji swoich zadań.

Pracodawca powinien działać tu z dużym zrozumieniem dla obaw pracowników. Formalnie rzecz biorąc może powierzyć pracownikowi wykonywanie innej pracy niż określona w umowie o pracę, odpowiadającej kwalifikacjom pracownika i niewymagającej przemieszczania się (szczególnie istotne w przypadku pracowników odbywających częste podróże, np. przedstawicieli handlowych). Może też zezwolić na pracę poprzez środki komunikacji na odległość.

7. Jak wprowadzić pracę zdalną?

Pracodawca może polecić pracownikom wykonywanie pracy zdalnej w dowolnej formie (z reguły z domu). Jest to jednak dopiero początek procesu, ponieważ zorganizowanie w firmie pracy zdalnej wymaga nagle dostosowania organizacji i jej infrastruktury technicznej do pracy zdalnej oraz opracowania nowych zasad działania m.in. w zakresie procesu zlecania pracy, kontroli nad jej wykonywaniem i dostarczaniem jej wyników. Istniejące dotąd regulacje prawne o telepracy są w obecnej sytuacji niewystarczające z uwagi na ich nieprzystosowanie do pracy wykonywanej „masowo” w formie zdalnej.

Przede wszystkim, poza podjęciem działań w zakresie informatycznym (wydanie komputerów służbowych, zadbanie o należyte oprogramowanie i o bezpieczeństwo danych teleinformatycznych), pracodawca powinien ustalić zasady pracy zdalnej, dostosowane do nowej sytuacji. Może być to ujęte w formie ustalonego ad hoc regulaminu, zawierającego przede wszystkim uregulowanie kwestii: BHP (w tym odpowiedzialności za wypadek przy pracy), czasu pracy (potwierdzania rozpoczęcia i zakończenia pracy), zasad kontaktu z przełożonymi i współpracownikami, obowiązków zabezpieczenia informacji poufnych, stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa oraz danych osobowych w warunkach domowych, zasad użytkowania sprzętu i rozliczania kosztów prądu, Internetu itp.

W dalszej części podajemy szczegółowe informacje dotyczące pracy zdalnej.

8. Jak powinno wyglądać potwierdzanie rozpoczęcia i zakończenia pracy z domu?

Z oczywistych względów praca poza zakładem pracy znacznie utrudnia pracodawcy monitorowanie czasu pracy pracowników. W konsekwencji konieczne może się okazać odejście od standardowych form, takich jak listy obecności czy elektroniczny system RCP, na rzecz innych, bardziej adekwatnych rozwiązań. Pracodawca powinien samodzielnie ustalić zasady formalnego rozpoczęcia i zakończenia dnia pracy zdalnej. I tak, pracodawca może ustalić godziny rozpoczęcia i zakończenia pracy zdalnej, wymagając aby w tym przedziale czasowym pracownik pozostawał zalogowany do systemu i jednocześnie wprowadzając zasadę, że wykonywanie pracy poza tymi godzinami musi być zgłoszone uprzednio przełożonemu. Komplementarnym rozwiązaniem, pozwalającym na dokładne monitorowanie aktywności pracownika, mogą być elektroniczne rejestratory czasu pracy zamontowane na komputerze służbowym. Należy jednak pamiętać, że sam rejestrator pozwala jedynie na monitorowanie czasu aktywności pracownika przy komputerze i nie zawsze będzie stanowił odzwierciedlenie jego czasu pracy. Stąd też rejestrator powinien stanowić raczej rozwiązanie uzupełniające w stosunku do innych środków i regulacji obowiązujących w zakładzie pracy.

9. Jaki jest dopuszczalny wymiar czasu pracy w domu?

W stosunku do pracowników świadczących pracę zdalnie znajdują zastosowanie takie same dobowe i tygodniowe maksymalne normy czasu pracy, jak do pracowników świadczących pracę w zakładzie pracy, tj. 8 godzin na dobę oraz 40 godzin w przeciętnie pięciodniowym tygodniu pracy w przyjętym okresie rozliczeniowym. Praca zdalna, z uwagi na ograniczoną możliwość bezpośredniej kontroli aktywności pracownika, rodzi jednak szczególne wyzwania w kontekście monitorowania i zgłaszania pracy w godzinach nadliczbowych. Wśród stosowanych w praktyce rozwiązań można wyróżnić między innymi uzależnienie możliwości pracy w godzinach nadliczbowych od uprzedniego wyraźnego polecenia przełożonego, np. w formie mailowej.

10. Jak pracownik zdalny powinien zorganizować swoje miejsce pracy w domu?

Polecenie pracownikowi wykonywania pracy w trybie zdalnym, co do zasady, nie zwalnia pracodawcy z obowiązków w zakresie BHP. Pracodawca nadal bowiem powinien zapewnić pracownikowi odpowiednie szkolenia wstępne i okresowe. W praktyce pracodawca nie ma jednak realnego wpływu na to, czy miejsce w którym pracownik będzie świadczył pracę, będzie odpowiadało wymogom z zakresu BHP, ani środków które pozwalałyby mu na

egzekwowanie realizacji tych obowiązków. Rozwiązaniem modelowym jest, aby polecając pracę zdalną odebrać od pracownika pisemne oświadczenie, w którym ten oświadczy, że zobowiązuje się do świadczenia pracy w miejscu spełniającym ogólne wymagania w dziedzinie BHP. Aby treść takiego oświadczenia miała wymiar realny, należy jednak uprzednio pouczyć pracownika o tych wymaganiach, w szczególności umożliwiając mu wgląd do odpowiednich przepisów prawa i zapewniając wsparcie w wyjaśnieniu wszelkich wątpliwości. W praktyce masowej pracy zdalnej ten wymóg jest jednak trudny do realizacji.

11. Jakie czynności poza pracą z użyciem komputera może obejmować praca zdalna?

Praca zdalna może w praktyce obejmować wszelkie te czynności, które są możliwe do realizacji z zastosowaniem środków porozumiewania się na odległość. I tak, poza pracą przed komputerem, do pracy zdalnej zaliczyć można aktywność taką jak udział w telekonferencji z klientem, prowadzenie szkoleń online, prowadzenie telefonicznych negocjacji bądź wszelkiego rodzaju działalność koncepcyjną, twórczą, czy kreatywną (przygotowywanie projektów, szkiców, opracowywanie strategii biznesowych itd.). W celu gromadzenia efektów pracy zdalnej pracodawca może zobowiązać pracownika do bieżącego raportowania o dokonywanych czynnościach.

12. Jakich stanowisk dotyczy możliwość albo obowiązek pracy zdalnej?

Przepisy nie regulują kwestii, dla jakiej kategorii pracowników możliwe jest wykonywanie pracy zdalnej. W praktyce decyzję w tym zakresie powinien podjąć sam pracodawca, dokonując wszechstronnej oceny na dwóch płaszczyznach. Po pierwsze, należy ocenić, czy czynności wchodzące w zakres obowiązków danego pracownika mogą być efektywnie realizowane na odległość. Po drugie, należy ustalić, czy pracodawca posiada odpowiednią infrastrukturę techniczną umożliwiającą pracę zdalną. Pracownikowi zdalnemu należy bowiem co do zasady zapewnić sprzęt służbowy (komputer przenośny, telefon), który będzie on wykorzystywał poza miejscem pracy, a jeżeli jest to konieczne, także dostęp do innych zasobów, takich jak wewnętrzne bazy danych zakładu pracy.

13. Czy można żądać od pracownika łączności video z domu?

Pracodawca może zaproponować pracownikowi, aby ten w trakcie rozmów służbowych odbywanych za pomocą komunikatora używał połączenia video, okazując swój wizerunek. Takie rozwiązanie sprzyja bowiem dobrej komunikacji i stwarza realną namiastkę spotkania odbywanego w normalnych warunkach, w zakładzie pracy. Pracownik powinien jednak co do zasady posiadać swobodę decydowania w tym zakresie. Brak zgody ze strony pracownika na takie rozwiązanie nie powinien rodzić dla niego żadnych negatywnych konsekwencji. Wyjątek mogą stanowić sytuacje, w których okazanie wizerunku jest konieczne z uwagi na szczególne zadanie zlecone pracownikowi, np. udział w telekonferencji z klientem, gdzie nieokazanie wizerunku może być odebrane przez innych uczestników spotkania jako wysoce nieprofesjonalne bądź wręcz zakłócać prawidłowy przebieg spotkania. Odmowa okazania wizerunku mogłaby wówczas zostać zakwalifikowana jako uchybienie obowiązkom pracowniczym i stanowić podstawę do nałożenia sankcji porządkowej. I tu jednak ocena zachowania pracownika powinna być dokonywana z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy.

14. Co zrobić w razie wypadku przy pracy w domu?

Wypadek doznany przez pracownika wykonującego pracę zdalnie może zostać w określonych sytuacjach uznany za wypadek przy pracy. Koniecznym jest, aby wypadek pozostawał w związku z wykonywaną pracą. I tak, doznanie urazu przy wykonywaniu codziennych czynności domowych (np. sprzątanie, prasowanie, wyprowadzanie psa) w trakcie przerwy od pracy nie będzie stanowiło wypadku przy pracy, ponieważ czynności te nie pozostają w związku z obowiązkami pracowniczymi danego pracownika. Doświadczenie pokazuje, że weryfikacja okoliczności i przebiegu zdarzenia w przypadku pracowników zdalnych jest trudna, często niemalże niemożliwa (na przykład z uwagi na brak świadków). Dlatego też rekomendowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie przez pracodawcę

odpowiedniej procedury zgłaszania wypadków przy pracy zdalnej w regulaminie pracy lub innym wewnątrzzakładowym dokumencie. Ponadto, w przypadku pracowników zdalnych należy zadbać o to, aby byli oni szczególnie świadomi obowiązku niezwłocznego informowania o wszelkich doznanych urazach przy pracy. W przypadku zgłoszenia o wypadku, na pracodawcy spoczywają takie same obowiązki jak w przypadku wypadków doznawanych w zakładzie pracy.

15. Jak wygląda kwestia związana z kosztami ponoszonymi przez pracownika w trakcie pracy z domu (koszt łącza, koszt druku itp.)?

Kwestia ta nie została uregulowana w przepisach prawa pracy. Powinno to być uzależnione od uzgodnień pomiędzy stronami. Pracodawca może postanowić, że pokryje w całości lub częściowo koszty ponoszone przez pracownika w związku ze świadczeniem pracy w miejscu zamieszkania, np. w formie zryczałtowanej opłaty. W braku takich uzgodnień pracodawca nie jest jednak zobowiązany do pokrycia tych kosztów.

16. Prowadzę zakład produkcyjny. Czy muszę zapewnić 1,5 metra odstępu między stanowiskami pracowników, jeżeli uniemożliwi mi to organizację produkcji?

Pierwotne brzmienie przepisów właściwego rozporządzenia zostało w tym zakresie zmienione – obecnie pracodawca musi zapewnić 1,5 metra odległości między stanowiskami pracy, chyba, że jest to niemożliwe ze względu na charakter działalności wykonywanej w danym zakładzie pracy. W takim przypadku pracodawca obowiązany jest zapewnić pracownikom środki ochrony osobistej związane ze zwalczaniem COVID-19. Wymóg zachowania 1,5 metra odległości nie uniemożliwi więc utrzymania ciągłości produkcji po ww. zmianie przepisu.

CZĘŚĆ 2

DANE OSOBOWE

- Czy przedsiębiorca może mierzyć temperaturę osób, które odwiedzają jego lokal przedsiębiorstwa (np. sklep spożywczy)?
- Czy pracodawca może wystąpić do Głównego Inspektora Sanitarnego lub do innego organu Państwowej Inspekcji Sanitarnej o wydanie decyzji nakładającej obowiązek podejmowania określonych czynności mających na celu zwalczanie chorób zakaźnych (np. regularny pomiar temperatury ciała pracowników)?
- Kto w imieniu przedsiębiorcy może mierzyć temperaturę osób, które odwiedzają jego lokal przedsiębiorstwa?
- Jakie działania może podjąć przedsiębiorca, gdy podmiot wykonujący w jego imieniu pomiaru temperatury ciała pracowników czy też osób odwiedzających jego lokal przedsiębiorstwa odmawia zawarcia aneksu do umowy powierzenia przetwarzania danych osobowych w związku z rozszerzeniem zakresu obowiązków?
- Czy w lokalu przedsiębiorstwa mogą być stosowane kamery termowizyjne?
- Czy przedsiębiorca może zapisywać wyniki pomiaru temperatury osób, które odwiedzają jego lokal przedsiębiorstwa?
- Czy pracodawca może podać do publicznej informacji o zakażeniu pracownika koronawirusem (SARS-CoV-2)?
- Czy przedsiębiorca może pytać osoby, które odwiedzają jego lokal przedsiębiorstwa, czy miały kontakt z osobą zakażoną koronawirusem (wirus SARS-CoV-2)?

CZĘŚĆ 2

DANE OSOBOWE

- Czy przedsiębiorca może pytać osoby, które odwiedzają jego lokal przedsiębiorstwa, czy mają objawy charakterystyczne dla choroby COVID-19, np. gorączka, kaszel, duszności, bóle mięśni, bóle głowy?
- Czy klient przed umówieniem wizyty może być poproszony przez przedsiębiorcę o wypełnienie ankiety odnośnie stanu zdrowia?
- Czy przedsiębiorca może pytać np. zleceniodawcę o miejsce zaplanowanego wypoczynku oraz wybranego środka transportu?
- Czy przedsiębiorca, który prowadzi sklep spożywczy, może poprosić klientów, którzy odwiedzają jego lokal w godzinach 10.00–12:00, o okazanie dowodu osobistego celem ustalenia, czy ukończyli oni 65 rok życia?
- Jakie obowiązki z RODO musi spełnić przedsiębiorca zbierając dane osobowe dotyczące zakażenia się koronawirusem (wirus SARS-CoV-2)?

CZĘŚĆ 2 - DANE OSOBOWE

1. Czy przedsiębiorca (administrator danych osobowych) może mierzyć temperaturę osób, które odwiedzają jego lokal przedsiębiorstwa (np. sklep spożywczy)?

Na moment przygotowywania odpowiedzi w przepisach prawa pracy brak jest wyraźnych podstaw prawnych do przeprowadzenia przez pracodawcę (administratora danych osobowych) samodzielnego badania temperatury ciała swoich pracowników, w tym związku z ryzykiem zachorowania na choroby wirusowe¹¹. Stąd też nie jest możliwe również dokonanie przez pracodawcę pomiaru temperatury ciała pracownika bez uzyskania od niego odpowiedniej zgody w tym zakresie. Pracodawca decydując się jednak na zbieranie zgód od pracowników na pomiar temperatury ciała powinien pamiętać, że zgoda powinna być dobrowolna (art. 7 RODO), a także inicjatywa wyrażenia takiej zgody powinna być po stronie pracownika (art. 22^{1b} kodeksu pracy).

Widzimy jednak możliwość dokonania pomiaru temperatury ciała pracowników bez uzyskania w tym zakresie stosowanych zgód, gdy:

- pracodawca dokonuje pomiaru temperatury bez odnotowywania dodatkowych informacji o pracownikach (np. imienia i nazwiska). Wtedy też nie będzie dochodzić do przetwarzania danych osobowych (danych umożliwiających zidentyfikowanie konkretnej osoby fizycznej), co z kolei wyklucza stosowanie przepisów RODO. Taka sytuacja będzie mogła mieć miejsce w przypadku użycia kamer termowizyjnych;
- pracodawca zostanie zobligowany przez Głównego Inspektora Sanitarnego lub działającego z jego upoważnienia innego organu Państwowej Inspekcji Sanitarnej do podjęcia określonych czynności zapobiegawczych lub kontrolnych w celu zwalczania chorób zakaźnych, do których może należeć regularny pomiar temperatury ciała pracowników (art. 8a ust. 5 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej). Wtedy też podstawę prawną takiego przetwarzania danych osobowych stanowić będzie art. 9 ust. 2 lit. b RODO w związku z art. 8 a ust. 5 pkt 1 lit. 1 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

W przypadku osób odwiedzających lokal przedsiębiorstwa podstawę prawną dla dokonania pomiaru ciała tych osób może stanowić zgoda (art. 9 ust. 2 lit. a RODO). Co istotne, przepisy RODO nie zabraniają wyrażenia zgody przez samo działanie. Stąd też samo przystąpienie do badania temperatury może być odczytane jako wyrażenie zgody. Dodatkowo z propozycją wyrażenia takiej zgody może wyjść sam przedsiębiorca, ponieważ nie znajdują w tym zakresie zastosowania przepisy prawa pracy. Ponadto w przypadku braku odnotowywania przez przedsiębiorcę dodatkowych informacji o osobach odwiedzających lokal przedsiębiorstwa może nie dochodzić do przetwarzania danych osobowych. Wtedy też nie jest konieczne pobieranie od tych osób zgód z art. 9 ust. 2 lit. a RODO.

Jednocześnie organy europejskie (w tym Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych) w dużej części sygnalizują, że RODO nie może blokować działań profilaktycznych.

2. Czy pracodawca (administrator danych osobowych) może wystąpić do Głównego Inspektora Sanitarnego lub do innego organu Państwowej Inspekcji Sanitarnej o wydanie decyzji nakładającej obowiązek podejmowania określonych czynności mających na celu zwalczanie chorób zakaźnych (np. regularny pomiar temperatury ciała pracowników)?

Tak. Wspieramy przedsiębiorców w uzyskaniu takiej decyzji na ich wniosek.

3. Kto w imieniu przedsiębiorcy (administratora danych osobowych) może mierzyć temperaturę osób, które odwiedzają jego lokal przedsiębiorstwa?

Kwestia ta nie została uregulowana przepisami prawa – nie ma przepisu, który nakazuje przedsiębiorcy samodzielne przeprowadzanie kontroli temperatury ciała. Stąd też kontroli temperatury ciała może dokonać zarówno sam przedsiębiorca, jak i wyznaczona przez niego w tym zakresie osoba (np. pracownik lub zleceniobiorca przedsiębiorcy czy też pracownik firmy ochroniarskiej, z którą współpracuje przedsiębiorca).

4. Jakie działania może podjąć przedsiębiorca (administrator danych osobowych), gdy podmiot wykonujący w jego imieniu pomiaru temperatury ciała pracowników czy też osób odwiedzających jego lokal przedsiębiorstwa (podmiot przetwarzający) odmawia zawarcia aneksu do umowy powierzenia przetwarzania danych osobowych w związku z rozszerzeniem zakresu obowiązków?

W takim wypadku administrator może wydać podmiotowi przetwarzającemu (np. firmie ochroniarskiej) polecenie mierzenia temperatury ciała pracowników czy też osób odwiedzających jego lokal przedsiębiorstwa. Z uwagi na treść art. 28 ust. 3 lit. a RODO ważne jest, aby polecenie zostało udokumentowane np. przez wydanie polecenia na piśmie czy też w wiadomości e-mail.

5. Czy w lokalu przedsiębiorstwa mogą być stosowane kamery termowizyjne?

Tak. Co do zasady sam obraz termalny, bez dodatkowych danych np. w postaci imienia i nazwiska, numeru telefonu, czy też wizerunku człowieka, nie stanowi danej osobowej. Stąd też stosowanie przez przedsiębiorcę (administratora danych osobowych) kamer termowizyjnych może nie być regulowane przez przepisy RODO, z których m.in. wynika konieczność wskazania podstawy prawnej przetwarzania danych osobowych.

Z perspektywy zasady minimalizacji ryzyka przetwarzania danych osobowych, o której mowa w RODO – dużą zaletą stosowania kamer termowizyjnych w celu pomiaru temperatury ciała jest to, że pozwalają one na zmierzenie temperatury osób przebywających w lokalu przedsiębiorstwa bez pobierania od nich dodatkowych danych czy też łączenia ich z innymi danymi osobowymi.

6. Czy przedsiębiorca (administrator danych osobowych) może zapisywać wyniki pomiaru temperatury osób, które odwiedzają jego lokal przedsiębiorstwa?

Uważamy, że nie powinien. Zakres przetwarzania danych osobowych powinien być ograniczony celem, w którym dane zostały zebrane (art. 5 ust. 1 lit. b RODO). Celem pomiaru temperatury osób, które odwiedzają lokal przedsiębiorstwa, jest zweryfikowanie, czy wpuszczanie takich osób do lokalu jest bezpieczne dla pozostałych osób w nim przebywających. Aby zrealizować powyższy cel, nie ma potrzeby zapisania wyników pomiaru temperatury. Gdyby cel był jednak inny, wówczas można rozważyć zasadność zapisywania tej informacji.

7. Czy pracodawca (administrator danych osobowych) może podać do informacji publicznej informację o zakażeniu pracownika koronawirusem (SARS-CoV-2)?

Na moment przygotowania odpowiedzi brak jest jednoznacznego stanowiska organów (w tym Prezesa Urzędu Ochron Danych Osobowych) w wyżej wymienionym zakresie. Z uwagi na to, że do wiadomości publicznej ma być podana informacja dotycząca stanu zdrowia, zalecamy w pierwszej kolejności uzyskanie od zakażonego pracownika wyraźniej zgody na takie działanie. Wtedy też podstawę prawną takiego przetwarzania danych osobowych stanowić będzie art. 9 ust. 2 lit. a RODO. Natomiast w przypadku braku możliwości otrzymania takiej zgody, gdy podanie informacji o zakażeniu podyktowane jest interesem publicznym w dziedzinie zdrowia publicznego, widzimy możliwość powołania się na art. 9 ust. 2 lit. i RODO. Ponadto może wystąpić sytuacja, w której sama osoba zakażona poda to do informacji publicznej (art. 9 ust. 2 lit e RODO). Każdy przypadek powinien jednak być rozpatrywany indywidualnie z uwagi na to, że okoliczności faktyczne będą miały decydujące znaczenie dla podjęcia decyzji.

8. Czy przedsiębiorca (administrator danych osobowych) może pytać osoby, które odwiedzają jego lokal przedsiębiorstwa, czy miały kontakt z osobą zakażoną koronawirusem (wirus SARS-CoV-2)?

W naszej ocenie takie pytanie jest dopuszczalne (w ramach przesłanki prawnie uzasadnionego interesu). Nie kwalifikujemy tego pytania jako pytania o stan zdrowia. W przypadku braku uchwalenia odpowiednich przepisów dotyczących przeciwdziałania koronawirusowi, najbardziej prawdopodobną podstawą prawną byłaby wyraźna zgoda takiej osoby.

9. Czy przedsiębiorca (administrator danych osobowych) może pytać osoby, które odwiedzają jego lokal przedsiębiorstwa, czy mają objawy charakterystyczne dla choroby COVID-19, np. gorączka, kaszel, duszności, bóle mięśni, bóle głowy?

Tak, aczkolwiek przedsiębiorca musi wykazać wówczas posiadanie jednej z podstaw prawnych wskazanych w art. 9 RODO. W przypadku braku uchwalenia odpowiednich przepisów dot. przeciwdziałania koronawirusowi, najbardziej prawdopodobną podstawą prawną byłaby wyraźna zgoda takiej osoby. Takie podejście nie wyklucza jednak powołania innej podstawy prawnej przetwarzania danych osobowych. Jak wskazał Prezes rządu Ochrony Danych Osobowych w opinii dotyczącej przetwarzania danych osobowych w związku z koronawirusem, taką podstawą prawną mógłby stanowić art. 9 ust. 2 lit. i RODO.

10. Czy klient przed umówieniem wizyty może być poproszony przez przedsiębiorcę (administrатора danych osobowych) o wypełnienie ankiety odnośnie stanu zdrowia?

Tak, aczkolwiek przedsiębiorca musi wykazać wówczas posiadanie jednej z podstaw prawnych wskazanych w art. 9 RODO.

11. Czy przedsiębiorca (administrator danych osobowych) może pytać np. zleceniodawcę o miejsce zaplanowanego wypoczynku oraz wybranego środka transportu?

W naszej ocenie takie pytanie jest dopuszczalne (w ramach przesłanki prawnie uzasadnionego interesu). Nie kwalifikujemy tego pytania jako pytania o stan zdrowia.

12. Czy przedsiębiorca (administrator danych osobowych), który prowadzi sklep spożywczy, może prosić klientów, którzy odwiedzają jego lokal w godzinach 10.00–12:00, o okazanie dowodu osobistego celem ustalenia, czy ukończyli oni 65 rok życia?

Wraz z wejściem w życie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 marca 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii (Dz.U. poz. 566 z późn. zm.), przedsiębiorcy, którzy m.in. prowadzą sklep spożywczy, zobowiązani są zapewnić, aby ich lokal był dostępny w godzinach 10.00–12:00 wyłącznie dla osób, które ukończyły 65 rok życia. W przypadku gdy przedsiębiorca będzie miał uzasadnione podejrzenie, że klienci sklepu są osobami młodszymi, widzimy możliwość zweryfikowania ich wieku przez sprawdzenie dokumentu, który potwierdza wiek danej osoby (np. dowód osobisty). W takim przypadku podstawą prawną przetwarzania danych osobowych będzie mógł stanowić art. 6 ust. 1 lit. c RODO. Możliwe jest również przyjęcie, że w przypadku samego okazywania przez klientów sklepu dowodu osobistego w ogóle nie będzie dochodzić do przetwarzania danych osobowych – podobnie jak ma to miejsce w przypadku monitoringu wizyjnego, który służy jedynie do podglądu danego miejsca (monitoring bez nagrywania).

13. Jakie obowiązki z RODO musi spełnić przedsiębiorca (administrator danych osobowych) zbierając dane osobowe dotyczące zakażenia się koronawirusem (wirus SARS-CoV-2)?

Na moment przygotowywania niniejszej odpowiedzi nie zostały przewidziane w przepisach prawa, w tym przepisach RODO, żadne szczególne obowiązki związane z przetwarzaniem danych osobowych dotyczących zakażenia się

koronawirusem (wirus SARS-CoV-2). Stąd też przedsiębiorca, który jest administratorem takich danych osobowych, powinien przestrzegać obowiązków, jakie RODO normalnie nakłada na administratorów danych osobowych.

Do najważniejszych z nich należy:

- przetwarzanie danych osobowych na jednej z podstaw przetwarzania przewidzianej w art. 6 lub 9 RODO;
- spełnienie obowiązku informacyjnego wobec osób, których dane są przetwarzane (art. 13 RODO);
- przetwarzanie danych osobowych w celu, w którym dane te zostały zebrane (art. 5 ust. 1 lit. b RODO);
- przechowywanie danych przez okres nie dłuższy, niż jest to niezbędne do realizacji obranego przez przedsiębiorcę celu (art. 5 ust. 1 lit. e RODO).

¹¹ Brak takich regulacji zarówno w art. 229 kodeksu pracy, jak i w rozporządzeniu Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r. w sprawie przeprowadzenia badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych do celów przewidzianych w Kodeksie pracy (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 2067).

CZĘŚĆ 3

WYKONYWANIE UMÓW

- Czy Ustawa COVID-19 zawiera szczególne regulacje umożliwiające uchylenie się od odpowiedzialności za niewykonanie umów?
- Czy epidemia COVID-19 może być potraktowana jako wypadek siły wyższej?
- Jakie są konsekwencje wystąpienia siły wyższej?
- Na kim spoczywa ciężar dowodu wykazania istnienia siły wyższej?
- Czy samo wystąpienie siły wyższej (epidemii) powoduje rozwiązanie umowy?
- Czy dłużnik może powoływać się na niemożliwość pełnienia swojego świadczenia w przypadku wystąpienia epidemii COVID-19 lub jej skutków?
- Jakie czynności należy przedsięwziąć w przypadku trudności w spełnieniu świadczenia?

CZĘŚĆ 3 - WYKONYWANIE UMÓW

1. Czy Ustawa COVID-19 zawiera szczególne regulacje umożliwiające uchylenie się od odpowiedzialności za niewykonanie umów?

Przepisy Ustawy COVID-19 (znowelizowanej ustawy z dnia 31 marca 2020 r., opublikowanej w Dz.U. nr 586) nie przewidują globalnych rozwiązań, które regulowałyby zagadnienia skutków niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązań umownych w sposób odmienny od przepisów kodeksu cywilnego oraz innych obowiązujących aktów prawnych. Wobec tego stosować należy istniejące już regulacje, takie jak możliwość powołania się na przypadek siły wyższej, wytoczenie powództwa o zmianę umowy lub jej rozwiązanie z uwagi na wystąpienie nadzwyczajnych zdarzeń (tzw. klauzula rebus sic stantibus), lub nawet wygaśnięcie zobowiązań umownych z uwagi na niemożliwość ich wykonania.

Ustawa COVID-19 wprowadza natomiast pewne szczególne warunki oraz możliwości regulowania zobowiązań umownych w poszczególnych branżach, np. turystycznej (art. 15k), kulturalno-rozrywkowej (art. 15zp), finansowej (art. 31f), a także branżach związanych z prawami autorskimi (art. 15l), najmem / dzierżawą / innymi umowami uprawniającymi do używania powierzchni handlowej powyżej 2000 m² (art. 15ze) oraz najmem lokali, w tym lokali mieszkalnych (art. 31s–31u).

2. Czy epidemia COVID-19 może być potraktowana jako wypadek siły wyższej?

Pojęcie siły wyższej nie jest zdefiniowane w przepisach prawa. Przyjmuje się, iż siła wyższa to zdarzenie zewnętrzne, o charakterze przypadkowym lub naturalnym, a więc niemożliwe lub trudne do przewidzenia i nad którym człowiek nie panuje. **Wśród przypadków siły wyższej wymienia się również epidemie, więc tak, można uznać epidemię COVID-19 za siłę wyższą.**

3. Jakie są konsekwencje wystąpienia siły wyższej?

W pierwszej kolejności należy sprawdzić treść konkretnej umowy. Czasami umowy zawierają tzw. klauzulę siły wyższej. **Klauzula taka wprowadzona jest po to, aby w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania umowy z powodu siły wyższej przez jedną stronę uchylić jej odpowiedzialność względem drugiej strony za powstałą z tego powodu szkodę.**

W każdym przypadku istotna jest treść konkretnej umowy. W niektórych umowach strony samodzielnie definiują bowiem pojęcie siły wyższej, które jest wiążące na potrzeby kontraktu. **Ponadto niektóre umowy (zwłaszcza kontrakty budowlane oparte na wzorcach FIDIC) wymagają od strony dotkniętej skutkami siły wyższej podjęcia określonych działań (np. złożenia powiadomienia) w celu zapewnienia sobie ochrony prawnej.**

Jeżeli umowa nie zawiera klauzuli siły wyższej, odpowiedzialność strony za niewykonanie wykonanie umowy z reguły oparta będzie **na zasadzie winy**.

Jeżeli zatem w skutek epidemii, jej skutków, w tym na przykład wprowadzonych ograniczeń, strona nie może wykonać umowy, przypisanie jej winy (a zatem również i odpowiedzialności) nie będzie możliwe. Duże znaczenie będzie mieć tu rzeczywisty wpływ epidemii na wykonanie konkretnego kontraktu.

W przypadku części umów odpowiedzialność oparta jest **na zasadzie ryzyka** (zdarzenie szkodzące nie musi być wówczas bezprawne, nie musi ono nawet być zachowaniem strony). Odpowiedzialność taka dotyczy umów związanych z używaniem niebezpiecznych urządzeń, wykorzystywaniem sił przyrody czy posługiwaniem się innymi osobami. Na ogół przyjmuje się, że **od odpowiedzialności na zasadzie ryzyka również można się uwolnić w przypadkach wystąpienia siły wyższej**. Wydaje się bowiem, iż przypadki siły wyższej (a więc przypadki przed którymi, nawet przy zachowaniu najwyższej staranności, strona nie może się zabezpieczyć) są dalej idące od ryzyka, którego można jednak próbować uniknąć przy zachowaniu odpowiedniej staranności.

Odpowiedzialność odszkodowawcza w przypadku niewykonania umowy z powodu epidemii lub jej skutków może być wyłączona niezależnie od tego, czy dana umowa zawiera klauzulę siły wyższej, czy też nie i niezależnie od reżimu odpowiedzialności (odpowiedzialność na zasadzie winy lub ryzyka).

4. Na kim spoczywa ciężar dowodu wykazania istnienia siły wyższej?

W praktyce strony mogą się różnić np. co do tego, czy niewykonanie umowy miało związek z przypadkiem siły wyższej (epidemii). W tym zakresie podkreślić należy, że w przypadku sporu sądowego dotyczącego odszkodowania (względnie kary umownej) **to na stronie, która nie wykonała umowy, spoczywać będzie ciężar wykazania, iż nastąpiło to z powodu siły wyższej (epidemii).**

5. Czy samo wystąpienie siły wyższej (epidemii) powoduje rozwiązanie umowy?

Nie. Samo wystąpienie siły wyższej (epidemii) na ogół nie zmienia ani nie rozwiązuje umowy (chyba że strony we wprowadzonej do umowy klauzuli dotyczącej siły wyższej umówiły się inaczej). Tym niemniej strona może rozważyć skorzystanie z przewidzianej w przepisach kodeksu cywilnego klauzuli nadzwyczajnej zmiany stosunków (rebus sic stantibus – art. 357¹ kodeksu cywilnego). Przewiduje ona **możliwość wystąpienia do sądu z żądaniem modyfikacji sposobu wykonania zobowiązania, wysokości świadczenia czy nawet rozwiązania umowy** (konieczne jest wykazanie, że z powodu nadzwyczajnej zmiany stosunków spełnienie świadczenia byłoby połączone z nadmiernymi trudnościami albo groziłoby jednej ze stron rażąco stratą, czego strony nie przewidywały przy zawarciu umowy). W tym wypadku należy się liczyć z długotrwałą procedurą sądową.

6. Czy dłużnik może powoływać się na niemożliwość pełnienia swojego świadczenia w przypadku wystąpienia epidemii COVID-19 lub jej skutków?

Generalnie w razie tak zwanej następczej niemożliwości spełnienia świadczenia, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności, jego zobowiązanie wygasa, a on sam nie może domagać się spełnienia świadczenia wzajemnego swojego kontrahenta (art. 475 i 495 kodeksu cywilnego). Tym niemniej – przynajmniej na obecnym etapie – trudno będzie wykazać, że świadczenie stało się niemożliwe do spełnienia na skutek epidemii COVID-19 i jej następstw (przynajmniej obecnie spełnienie świadczenia może być utrudnione lub można mówić o zwłoce w spełnieniu świadczenia, a nie o definitywnej niemożliwości).

7. Jakie czynności należy przedsięwziąć w przypadku trudności w spełnieniu świadczenia?

Przede wszystkim kontrahent, który - w przypadku wystąpienia siły wyższej (epidemii) - nie będzie wykonywał umowy, powinien **niezwłocznie powiadomić** o tym drugą stronę. Wymaga tego zasada współdziałania stron w wykonaniu zobowiązania. W takim też przypadku druga strona będzie miała możliwość podjęcia środków, które przynajmniej zmniejszą rozmiar jej szkody. Brak takiego powiadomienia może sam w sobie powodować odpowiedzialność strony niewykonywającej umowy za szkodę, która powstała w rezultacie braku powiadomienia (uniemożliwienia drugiej stronie zmniejszenia rozmiaru szkody).

Ponadto warto na bieżąco zbierać dowody wskazujące na niemożliwość lub trudność w spełnieniu świadczenia (faktury, korespondencję z podmiotami trzecimi itp.). Późniejsze zebranie tych dowodów może być utrudnione, co może wpłynąć na niepowodzenie negocjacji z kontrahentem lub przegraną w sporze sądowym.

CZĘŚĆ 4

KWESTIE PODATKOWE

- Czy w związku z zaistniałą sytuacją i brakiem środków na zapłatę zaliczek na podatek dochodowy istnieje możliwość odroczenia terminu zapłaty podatku lub umorzenia zaległości?
- Czy w związku z zaistniałą sytuacją i brakiem środków na zapłatę podatku VAT istnieje możliwość odroczenia terminu zapłaty podatku lub umorzenia zaległości?
- Czy w związku z zaistniałą sytuacją i brakiem środków na wypłatę wynagrodzenia dla pracowników jestem zobowiązany jako płatnik do pobrania i wpłacania zaliczek na podatek PIT od należnego choć niewypłaconego wynagrodzenia?
- Czy w związku z zaistniałą sytuacją muszę składać deklaracje podatkowe / zeznania podatkowe w ustawowych terminach?
- Już teraz wiem, że za rok 2020 poniosę stratę z prowadzonej działalności gospodarczej. Czy, w świetle specustawy, przysługują mi w związku z tym jakieś dodatkowe uprawnienia?
- Otrzymałem świadczenie postojowe. Czy jestem zobowiązany do zapłaty z tego tytułu podatku dochodowego?
- Planuję zaangażować się w działania mające na celu zwalczanie COVID-19. Czy będą przysługiwały mi z tego tytułu jakieś dodatkowe zwolnienia / ulgi podatkowe?
- Prowadzę działalność gospodarczą w zakresie najmu komercyjnego. Czy w związku z zaistniałą sytuacją i brakiem środków na zapłatę podatku od przychodów z budynków istnieje możliwość odroczenia terminu płatności tego podatku?

CZĘŚĆ 4

KWESTIE PODATKOWE

- W 2020 r. wybrałem uproszczoną formę wpłacania zaliczek na podatek dochodowy. Czy w związku z zaistniałą sytuacją mogę zrezygnować z takiej formy?
- Czy w związku z zaistniałą sytuacją mogę przesłać paragon fiskalny do klienta drogą elektroniczną?
- Czy w związku z zaistniałą sytuacją wydłużeniu uległ termin na sporządzenie sprawozdania finansowego za 2019 r.?

CZĘŚĆ 4 - KWESTIE PODATKOWE

1. Czy w związku z zaistniałą sytuacją i brakiem środków na zapłatę zaliczek na podatek dochodowy istnieje możliwość odroczenia terminu zapłaty podatku lub umorzenia zaległości?

Obecnie obowiązujące przepisy Ordynacji podatkowej dają podatnikom możliwość zawnioskowania do organów administracji skarbowej o przyznanie tak zwanych ulg w spłacie zobowiązań podatkowych.

Dostępne są zasadniczo trzy możliwości:

1. odroczenie terminu płatności podatku lub zapłaty zaległości podatkowej wraz z odsetkami,
2. rozłożenie na raty zapłaty podatku lub zaległości podatkowej wraz z odsetkami,
3. umorzenie w całości lub części zaległości podatkowej i odsetek.

Co istotne, podatnik musi złożyć wniosek o przyznanie mu ulgi w spłacie zobowiązania podatkowego (tryb wnioskowy), w którym zobowiązany jest wskazać jakiego podatku / zaległości podatkowej wniosek dotyczy i jaka forma ulgi go interesuje. Podatnik musi również wykazać wystąpienie w jego indywidualnej sprawie przesłanki do zastosowania ulgi.

Przepisy przewidują dwie przesłanki: „ważny interes podatnika” oraz „interes publiczny” (pojęcia te nie zostały zdefiniowane w ustawie). Podatnik musi zatem wykazać przyczyny uzasadniające zastosowanie ulgi. W obecnej sytuacji spowodowanej pandemią koronawirusa COVID – 19 wydaje się, że podatnicy mogą powołać się na obydwie przesłanki (choć wystarczy wykazanie spełnienia jednej z nich).

Przykładowo podatnicy w wyniku analizy swojej sytuacji mogą powołać się na takie okoliczności, jak sytuacja finansowa (gospodarcza) związana z zagrożeniem koronawirusem, ograniczenie lub zamknięcie działalności z związku z nałożonymi restrykcjami, spadek popytu, przestoje w dostawach surowców, absencja pracowników, etc. **Uzasadnienie wniosku wymaga dostosowania do indywidualnej sytuacji podatnika (jej analizy), a podatnik powinien załączyć do wniosku dokumenty potwierdzające jego sytuację finansową lub kadrową.**

Należy również pamiętać, że w przypadku przedsiębiorców udzielenie ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych może stanowić pomoc publiczną lub tak zwaną pomoc *de minimis*, co będzie przedmiotem weryfikacji ze strony organu administracji skarbowej rozpatrującego wniosek. *Organ może przykładowo zażądać od podatnika informacji, czy otrzymywał on taką pomoc w przeszłości oraz w jakiej wysokości.*

Złożenie wniosku o przyznanie ulgi w spłacie zobowiązania podatkowego nie oznacza przyznania tej ulgi – w tym zakresie organ administracji skarbowej orzeka decyzją o charakterze uznaniowym (organ podatkowy może, ale nie musi przyznać ulgi). Dopiero otrzymanie pozytywnej decyzji daje podatnikowi możliwość skorzystania z ulgi.

W świetle specustawy przyznanie podatnikowi ulgi, w postaci odroczenia terminu płatności podatku lub rozłożenia na raty, nie będzie wiązało się z poniesieniem przez podatnika kosztu w postaci tzw. opłaty prolongacyjnej od kwoty podatku lub zaległości podatkowej – w ramach tarczy antykryzysowej **opłata prolongacyjna została zniesiona**.

Opłata prolongacyjna nie zostanie ustalona, jeśli decyzja została wydana na podstawie wniosku złożonego:

- w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii;
- w okresie **30 dni następujących po odwołaniu** stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii.

Dodatkowo, Ministerstwo Finansów na oficjalnej stronie internetowej^[1] opublikowało zasady udzielania ulg podatkowych, z których wynika m.in., że:

- przesłanka koronawirusa może, co do zasady, dotyczyć zobowiązań podatkowych, których terminy płatności przypadają po 1 marca 2020 r.,

- jeżeli podatnik nie korzystał wcześniej z pomocy publicznej i nie ma innych długów, organ podatkowy nie bada jego sytuacji finansowej (nie składa on oświadczenia majątkowego), a pomoc publiczną ocenia się wyłącznie w kontekście jego oświadczenia z wniosku,
- jeżeli jest to zobowiązanie roczne CIT lub PIT za 2019 r., należy działać jak wyżej, pod warunkiem że podatnik spełnia powyższe kryteria oraz że podstawowy przedmiot działalności podatnika należy do branż bezpośrednio zagrożonych oddziaływaniem koronawirusa (transport, turystyka, kultura, gastronomia, usługi fryzjerskie i kosmetyczne, kultura fizyczna, fitness, salony odnowy itp.),
- jeżeli podatnik składa wniosek w stosunku do zobowiązań, których terminy upłynęły w marcu 2020 r., a korzystał wcześniej z pomocy publicznej i nie ma innych długów, należy pogłębić ocenę podatnika z punktu widzenia pomocy publicznej,

Wszystkie wnioski można składać w formie papierowej, elektronicznie (e-PUAP lub podpis elektroniczny) lub nawet mailowo, ale w takim wypadku pod warunkiem oświadczenia, że oryginalny wniosek papierowy zostanie złożony w urzędzie skarbowym po ustaniu epidemii.

^[1] <https://www.gov.pl/web/kas/zasady-udzielania-ulg-podatkowych>

2. Czy w związku z zaistniałą sytuacją i brakiem środków na zapłatę podatku VAT istnieje możliwość odroczenia terminu zapłaty podatku lub umorzenia zaległości?

Do zobowiązań z tytułu podatku VAT zastosowanie mogą znaleźć ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych opisane w pkt 1.

3. Czy w związku z zaistniałą sytuacją i brakiem środków na wypłatę wynagrodzenia dla pracowników jestem zobowiązany jako płatnik do pobrania i wpłacania zaliczek na podatek PIT od należnego choć niewypłaconego wynagrodzenia?

W świetle przepisów prawa podatkowego w przypadku wypłacenia pracownikom wynagrodzenia powstaje obowiązek pobrania podatku (potrącenia zaliczki) i wpłacenia go w terminie na konto właściwego urzędu skarbowego.

Należy mieć jednak na uwadze, że płatnik ma obowiązek pobrania podatku od wynagrodzenia wypłaconego pracownikowi, a więc pozostawionego mu do dyspozycji, a nie od wynagrodzenia należnego, ale niewypłaconego. Jeżeli zatem płatnik nie wypłacił wynagrodzenia podatnikowi, to tym samym nie miał podstawy do pobrania podatku (zaliczki na podatek) i wpłacenia go do urzędu skarbowego.

W sytuacji braku wypłacenia pracownikom należnego wynagrodzenia pracodawca naraża się na odpowiedzialność związaną z brakiem wypłacenia pracownikom wynagrodzenia i roszczenia prawnopracownicze.

Niezależnie jednak od powyższego specustawa przewiduje, iż w przypadku wypłaconego wynagrodzenia, od którego pracodawca pobrał zaliczki za miesiące marzec i kwiecień 2020 r., termin płatności tych zaliczek do Urzędu Skarbowego został przedłużony do dnia 1 czerwca 2020 r.

Przedłużony termin ma zastosowanie, o ile płatnicy ponieśli negatywne konsekwencje ekonomiczne z powodu COVID-19.

4. Czy w związku z zaistniałą sytuacją muszą składać deklaracje podatkowe / zeznania podatkowe w ustawowych terminach?

Co do zasady podatnicy są zobowiązani do składania deklaracji podatkowych / zeznań podatkowych / informacji podsumowujących w terminach wynikających z ustawowych regulacji (przykładowo VAT-7 do 25 dnia miesiąca za miesiąc poprzedni).

Obecnie obowiązujące przepisy Ordynacji podatkowej umożliwiają jednak podatnikowi złożenie do organu podatkowego wniosku o odroczenie terminów przewidzianych w przepisach prawa podatkowego. Powyższe oznacza, iż podatnik możeawnioskować o wydłużenie okresu możliwości dokonania określonej czynności o określony czas (np. o odroczenie terminu złożenia deklaracji podatkowej). Przy czym odroczenie może mieć miejsce w odniesieniu do terminu, który jeszcze nie upłynął (termin, który już upłynął, nie może być przedłużony).

We wniosku podatnik musi wskazać, jaki termin (na jaką czynność) miałby zostać odroczone oraz określić termin odroczenia. Podatnik musi również wykazać wystąpienie w jego indywidualnej sprawie jednej z przesłanek odroczenia terminów podatkowych, to jest „ważnego interesu podatnika” lub „interesu publicznego” (pojęcia te nie zostały zdefiniowane w ustawie). Podatnik musi zatem przedstawić przyczyny uzasadniające odroczenie terminu. W obecnej sytuacji spowodowanej pandemią koronawirusa COVID – 19 wydaje się, że podatnicy mogą powołać się na obydwie przesłanki (choć wystarczy wykazanie spełnienia jednej z nich). Przykładowo podatnicy w wyniku analizy swojej sytuacji mogą powołać się na takie okoliczności, jak sytuacja finansowa (gospodarcza) związana z zagrożeniem koronawirusem, ograniczenie lub zamknięcie działalności z związku z nałożonymi restrykcjami, spadek popytu, przestoje w dostawach surowców, absencja pracowników, etc. Uzasadnienie wniosku wymaga dostosowania do indywidualnej sytuacji podatnika (jej analizy), a podatnik powinien załączyć do wniosku dokumenty potwierdzające jego sytuację finansową lub kadrową.

Złożenie wniosku o odroczenie terminu podatkowego jedynie inicjuje postępowanie w sprawie odroczenia terminu, które kończy się wydaniem decyzji przez organ podatkowy. Jest to decyzja uznaniowa, tj. organ może, ale nie musi zgodzić się na odroczenie terminu podatkowego.

Jednocześnie specustawa i wydane w ostatnim czasie rozporządzenia przedłużyły terminy złożenia niektórych z deklaracji podatkowych / zeznań podatkowych / informacji podatkowych, w tym przedłużeniu uległ termin na złożenie:

- zeznania podatkowego **CIT-8C** za rok podatkowy, który zakończył się w okresie od dnia 1 grudnia 2019 r. do dnia 31 stycznia 2020 r. - **do dnia 31 maja 2020 r.**,
- informacji **IFT-2R** - do końca piątego miesiąca po zakończeniu roku podatkowego,
- informacji o cenach transferowych (**TP-R**) przez podmioty powiązane do Szefa Krajowej Administracji Skarbowej. - **do dnia 30 września 2020 r.**,
- informacji o umowach zawartych z nierezydentami (**ORD-U**) - do końca piątego miesiąca po zakończeniu roku podatkowego,
- zgłoszenia informacji do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych (**CRBR**) - do dnia **13 lipca 2020 r.**

Co więcej, specustawa wprowadziła **brak odpowiedzialności karnej skarbowej za rozliczenie** podatku dochodowego od osób fizycznych (**PIT**) **za 2019 rok po terminie do dnia 31 maja 2020 r.** (termin ustawowy to 30 kwietnia 2020 r.).

Złożenie organowi podatkowemu zeznania o wysokości osiągniętego dochodu (poniesionej straty) za 2019 r. oraz wpłacenie należnego podatku dochodowego od osób fizycznych po upływie terminu na jego złożenie, nie później jednak niż w terminie do dnia 31 maja 2020 r., jest równoznaczne ze złożeniem przez podatnika tzw. czynnego żalu - organ podatkowy nie wszczyna postępowania w sprawie o przestępstwo karne – skarbowe, a wszczęte umarza.

UWAGA:

Zapłata podatku PIT za 2019 r. po terminie 30 kwietnia 2020 r. skutkować może obowiązkiem zapłaty odsetek podatkowych za zwłokę, chyba że ustawodawca wprowadzi w tym zakresie odpowiednie zwolnienie.

Zawieszeniu uległy również terminy związane z raportowaniem schematów podatkowych w okresie **od dnia 31 marca 2020 r.** do dnia odwołania stanu zagrożenia epidemicznego i stanu epidemii ogłoszonego w związku z COVID-19, **nie dłużej jednak niż do dnia 30 czerwca 2020 r.**

5. Już teraz wiem, że za rok 2020 poniosę stratę z prowadzonej działalności gospodarczej. Czy, w świetle specustawy, przysługują mi w związku z tym jakieś dodatkowe uprawnienia?

Tak, specustawa wprowadza rozwiązanie, zgodnie z którym zarówno podatnikowi podatku dochodowego od osób prawnych (CIT), jak i podatnikowi podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) prowadzącemu działalność gospodarczą, przysługuje **prawo do jednorazowego obniżenia o wysokość poniesionej straty, nie więcej jednak niż o kwotę 5 mln zł**, odpowiednio dochodu lub przychodu uzyskanego w 2019 r. z działalności gospodarczej.

Prawo to przysługuje podatnikom PIT, prowadzącym pozarolniczą działalność gospodarczą, którzy z powodu COVID-19:

- ponieśli w 2020 r. stratę z pozarolniczej działalności gospodarczej oraz
- uzyskali w 2020 r. łączne przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej niższe o co najmniej 50% od łącznych przychodów uzyskanych w 2019 r. z tej działalności

oraz podatnikom CIT, którzy z powodu COVID-19:

- ponieśli stratę w roku podatkowym, który rozpoczął się przed dniem 1 stycznia 2020 r., a zakończył się po dniu 31 grudnia 2019 r., lub rozpoczął się po dniu 31 grudnia 2019 r. a przed dniem 1 stycznia 2021 r.,
- uzyskali w roku podatkowym, o którym mowa powyżej, przychody niższe o co najmniej 50% od przychodów uzyskanych w roku podatkowym bezpośrednio poprzedzającym wskazany wyżej rok podatkowy.

W celu dokonania obniżenia konieczne będzie złożenie korekty zeznania za rok 2019 r. (znając już wysokość straty poniesionej w 2020 r.).

6. Otrzymałem świadczenie postojowe. Czy jestem zobowiązany do zapłaty z tego tytułu podatku dochodowego?

Nie. W ramach tarczy antykryzysowej przewidziane zostało **zwolnienie od podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT)** otrzymanych lub postawionych do dyspozycji podatnika w 2020 r. zarówno świadczeń postojowych, jak i świadczeń polegających na zakwaterowaniu i wyżywieniu, o których mowa w specustawie.

7. Planuję zaangażować się w działania mające na celu zwalczanie COVID-19. Czy będą przysługiwały mi z tego tytułu jakieś dodatkowe zwolnienia / ulgi podatkowe?

Tak, specustawa przewiduje pewne dodatkowe rozwiązania podatkowe dla podatników angażujących się w walkę przeciwko COVID-19.

Odliczenie darowizny

Przede wszystkim istnieje możliwość odliczenia od podstawy obliczenia podatku lub zaliczki na podatek, darowizn przekazanych od dnia 1 stycznia 2020 r. do dnia 30 września 2020 r. na przeciwdziałanie COVID-19.

Aby możliwe było takie odliczenie, darowizna musi zostać przekazana na rzecz podmiotów wykonujących działalność leczniczą, Agencji Rezerw Materiałowych z przeznaczeniem na cele wykonywania zadań ustawowych lub Centralnej Bazy Rezerw Sanitarno-Przeciwepidemicznych z przeznaczeniem na cele wykonywania działalności statutowej.

Kwota podlegająca odliczeniu jest uzależniona od daty przekazania darowizny, i tak w przypadku darowizn przekazanych:

- do dnia 30 kwietnia 2020 r. – odliczeniu podlega kwota odpowiadająca 200% wartości darowizny;
- w maju 2020 r. – odliczeniu podlega kwota odpowiadająca 150% wartości darowizny;
- od dnia 1 czerwca 2020 r. do dnia 30 września 2020 r. – odliczeniu podlega kwota odpowiadająca wartości darowizny.

Odpisy amortyzacyjne

Dodatkowo, specustawa przewiduje możliwość dokonania jednorazowo odpisów amortyzacyjnych od wartości początkowej środków trwałych, które zostały nabyte w celu produkcji towarów związanych z przeciwdziałaniem COVID-19 i wprowadzone do ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych w 2020 roku. Za takie towary uważa się w szczególności: maseczki ochronne, respiratory, środki odkażające, medyczną odzież ochronną, ochraniacze na obuwie, rękawiczki, okulary, gogle, środki do dezynfekcji i higieny rąk.

Odliczenie kosztów kwalifikowanych oraz 5% stawka podatku dochodowego

Podmioty prowadzące działalność badawczo-rozwojową (R&D), której celem jest opracowanie produktów niezbędnych do przeciwdziałania COVID-19, mają prawo do odliczenia od dochodu, będącego podstawą obliczenia zaliczki na podatek dochodowy, kosztów kwalifikowanych, które są ponoszone w 2020 r. na taką działalność.

Specustawa przewiduje również prawo do stosowania 5% stawki podatku, przy obliczaniu zaliczek na podatek dochodowy, do kwalifikowanych dochodów z kwalifikowanych praw własności intelektualnej (w ramach tzw. IP Box), które wykorzystywane są do przeciwdziałania COVID-19.

Prawo do odliczenia kosztów kwalifikowanych ponoszonych w ramach działalności R&D oraz prawo do stosowania 5% stawki podatku, o których mowa powyżej, przysługuje podatnikom PIT prowadzącym pozarolniczą działalność gospodarczą oraz podatnikom CIT, których rok podatkowy rozpoczął się przed dniem 1 stycznia 2020 r., a zakończy się po dniu 31 grudnia 2019 r. lub rozpoczął się po dniu 31 grudnia 2019 r. a przed dniem 1 stycznia 2021 r.

Stawka 0% VAT

Co więcej, przewidziane zostało rozwiązanie, zgodnie z którym w okresie **do dnia 31 sierpnia 2020 r.** stosuje się **obniżoną stawkę podatku VAT w wysokości 0%** do dostawy towarów, której przedmiotem są m.in. wyroby medyczne oraz wyroby medyczne do diagnostyki in vitro, szkło laboratoryjne i aparatura laboratoryjna, produkty lecznicze oraz substancje czynne, produkty biobójcze – wyłącznie środki dezynfekujące, specjalistyczne testy diagnostyczne służące do analizy i wykrywania czynników patogennych, środki ochrony indywidualnej – wyłącznie maski, osłony/szyby ochronne na twarz, gogle, okulary ochronne, kombinezony, ochraniacze na buty, czepki i rękawice. Obniżoną stawkę podatku stosuje się wyłącznie do dostaw towarów przeznaczonych na cele związane ze zwalczaniem zakażenia, zapobieganiem rozprzestrzenianiu się, profilaktyką oraz zwalczaniem skutków choroby zakaźnej wywołanej wirusem SARS-CoV-2, na rzecz:

- Agencji Rezerw Materiałowych,
- Centralnej Bazy Rezerw Sanitarno-Przeciwepidemicznych,
- podmiotów wykonujących działalność leczniczą.

Obniżoną stawkę podatku stosuje się pod warunkiem zawarcia **pisemnej umowy darowizny** z podmiotem obdarowanym, której treść potwierdzi, że dostarczone towary będą wykorzystane na cele związane ze zwalczaniem zakażenia, zapobieganiem rozprzestrzenianiu się, profilaktyką oraz zwalczaniem skutków choroby zakaźnej wywołanej wirusem SARS-CoV-2.

Obniżona stawka podatku może być stosowana do dostawy towarów dokonanej również w okresie od dnia 1 lutego 2020 r. pod warunkiem, że podatnik i obdarowany potwierdzą na piśmie dokonanie darowizny na cele związane ze zwalczaniem zakażenia, zapobieganiem rozprzestrzenianiu się, profilaktyką oraz zwalczaniem skutków choroby zakaźnej wywołanej wirusem SARS-CoV-2.

8. Prowadzę działalność gospodarczą w zakresie najmu komercyjnego. Czy w związku z zaistniałą sytuacją i brakiem środków na zapłatę podatku od przychodów z budynków istnieje możliwość odroczenia terminu płatności tego podatku?

Tak, specustawa wprowadziła **przedłużenie terminu płatności** podatku od przychodów z budynków (z najmu komercyjnego) **do dnia 20 lipca 2020 r.**, za miesiące marzec-maj 2020 r.

Przedłużenie ma zastosowanie, o ile spełnione zostały łącznie poniższe warunki:

- podatnik poniósł w danym miesiącu negatywne konsekwencje ekonomiczne z powodu COVID-19;
- uzyskane przez podatnika w danym miesiącu przychody są niższe o co najmniej 50% w stosunku do analogicznego miesiąca poprzedniego roku podatkowego, a w przypadku podatnika, który rozpoczął prowadzenie działalności gospodarczej w 2019 r. – w stosunku do uzyskanych w tym roku średnich przychodów.

Drugiego z warunków nie stosuje się do podatników, którzy stosowali w 2019 r. formę opodatkowania, w przypadku której nie ustala się przychodów lub którzy rozpoczęli prowadzenie działalności gospodarczej w ostatnim kwartale 2019 r. i nie uzyskali w tym okresie przychodów, lub którzy rozpoczęli działalność w 2020 r.

9. W 2020 r. wybrałem uproszczoną formę wpłacania zaliczek na podatek dochodowy. Czy w związku z zaistniałą sytuacją mogę zrezygnować z takiej formy?

Tak, specustawa przewiduje **możliwość rezygnacji** w trakcie roku podatkowego z uproszczonej formy wpłacania zaliczek **za miesiące marzec-grudzień 2020 r.** przez podatników CIT oraz podatników PIT, ale wyłącznie wobec małych podatników.

Rezygnacja jest możliwa tylko przy łącznym spełnieniu dwóch warunków, tj.:

- po pierwsze podatnik musi posiadać status małego podatnika,
- po drugie podatnik musi ponosić negatywne konsekwencje ekonomiczne z powodu COVID-19.

O rezygnacji z uproszczonej formy wpłacania zaliczek podatnicy informują w zeznaniu podatkowym składanym za 2020 r.

Możliwość rezygnacji dotyczy również podatników, których rok podatkowy jest inny niż kalendarzowy i obejmuje część 2020 r.

10. Czy w związku z zaistniałą sytuacją mogę przesłać paragon fiskalny do klienta drogą elektroniczną?

Tak, wprowadzona została możliwość przesyłania przez przedsiębiorcę paragonów fiskalnych lub faktury ze sprzedaży w postaci elektronicznej do klienta, za jego zgodą i w uzgodniony z nim sposób.

Możliwość wystawiania i przekazywania paragonów fiskalnych w postaci elektronicznej dotyczy wyłącznie dokumentów utworzonych przez kasy rejestrujące online (tj. umożliwiające połączenie i przesyłanie danych między kasą rejestrującą a Centralnym Repozytorium Kas).

UWAGA:

Klient (osoba fizyczna nieprowadząca działalności gospodarczej) musi wyrazić zgodę na wystawienie i przekazanie paragonu w postaci elektronicznej, a sposób przesłania paragonu musi być z klientem uzgodniony.

11. Czy w związku z zaistniałą sytuacją wydłużeniu uległ termin na sporządzenie sprawozdania finansowego za 2019 r.?

Tak, Minister Finansów wydłużył termin na sporządzenie sprawozdania finansowego za 2019 r., w tym:

- termin sporządzenia zestawienia obrotów i sald kont księgi głównej za rok obrotowy został przedłużony **o 90 dni**, a w przypadku jednostek podlegających nadzorowi Komisji Nadzoru Finansowego – **o 60 dni**,
- termin sporządzenia rocznego sprawozdania finansowego został przedłużony **o 3 miesiące**,
- termin zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego został przedłużony **o 3 miesiące**,
- termin sporządzenia i zatwierdzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego został przedłużony **o 3 miesiące**,
- termin na przekazanie sprawozdania finansowego przez podatników PIT został przedłużony **do dnia 31 lipca 2020 r.**

CZĘŚĆ 5

KWESTIE KREDYTOWE

- Czy w zaistniałej sytuacji muszę spłacać raty zaciągniętych kredytów?
- Czy w zaistniałej sytuacji muszę spłacać raty leasingu/faktoringu?
- Czy złożenie wniosku, o których mowa w punktach 1-2 powyżej będzie odpłatne? W jaki sposób mogę złożyć taki wniosek?
- Czy w sytuacji pogorszenia mojej sytuacji finansowej mogę liczyć na finansowanie ze strony rządu lub banków?
- Czy zaistniała sytuacja wpłynie na koszt kredytów konsumenckich?

CZĘŚĆ 5 - KWESTIE KREDYTOWE

1. Czy w zaistniałej sytuacji muszę spłacać raty zaciągniętych kredytów?

Zgodnie ze stanowiskiem Związku Banków Polskich opublikowanym 16 marca 2020 r. banki ułatwią w sposób maksymalnie uproszczony - w zakresie dopuszczonym przepisami obecnie obowiązującego prawa - **odroczenie (zawieszenie) spłaty rat kapitałowo-odsetkowych lub rat kapitałowych przez okres do 3 miesięcy i automatyczne wydłużenie o ten sam okres łącznego okresu spłaty kredytu** pod warunkiem przedłużenia okresu obowiązywania zabezpieczenia spłaty kredytu.

Ułatwienia mają dotyczyć kredytów mieszkaniowych, konsumpcyjnych dla klientów indywidualnych, kredytów dla przedsiębiorców i będą polegać m.in. na szybkim rozpatrywaniu wniosków tych klientów, którzy uzasadnią konieczność odroczenia (zawieszenia) spłaty kredytu ich sytuacją finansową spowodowaną pandemią COVID-19.

Powyższe ułatwienia zostały wprowadzone również do Tarczy Antykryzysowej. Zgodnie z jej postanowieniami, w przypadku wprowadzenia stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii bank może dokonać zmiany określonych w umowie warunków lub terminów spłaty kredytu udzielonego mikroprzedsiębiorcy, małemu lub średniemu przedsiębiorcy, jeżeli:

- kredyt został udzielony przed dniem 8 marca 2020 r., oraz
- zmiana taka jest uzasadniona oceną sytuacji finansowej i gospodarczej kredytobiorcy, dokonaną przez bank nie wcześniej niż w dniu 30 września 2019 r.

Zmiany określonych postanowień umowy kredytowej mają być uzgodnione pomiędzy bankiem i kredytobiorcą i nie mogą powodować pogorszenia sytuacji finansowej i gospodarczej kredytobiorcy.

Dodatkowo, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego w swoim stanowisku z 31 marca 2020 r. wskazał, że z uwagi na skutki gospodarcze COVID-19 akceptuje sytuację, w której banki, w odniesieniu do swoich obecnych klientów dotkniętych skutkami pandemii COVID-19, będą utrzymywały lub zmieniały na korzyść klienta warunki finansowania (np. wydłużając okres finansowania) także w sytuacji utraty przez klienta w związku z COVID-19 zdolności kredytowej (rozumianej jako przejściowe zagrożenie utraty płynności), w szczególności w wyniku zamknięcia udostępnianego finansowania i w sytuacji braku możliwości pełnego zbadania tej zdolności oraz braku możliwości sporządzenia pełnego planu naprawy z uwagi na brak wiarygodnych danych. Odnowienie finansowania na warunkach z dnia 31.12.2019 r. nie powinno być dokonywane na okres dłuższy niż 1 rok. W przypadku zwiększenia kwoty finansowania obecnych klientów powyżej poziomu z dnia 31.12.2019 r., banki w swoich decyzjach mogą uwzględnić uproszczone pozytywne projekcje płynności, które powinny być weryfikowane z większą częstotliwością, tj. częściej niż raz na kwartał.

Rekomendujemy śledzenie komunikatów poszczególnych banków, w których będą zawarte szczegółowe informacje o zawieszeniu spłaty rat kredytów, w tym informacja o terminie i sposobie złożeniu stosownego wniosku przez kredytobiorcę.

2. Czy w zaistniałej sytuacji muszę spłacać raty leasingu/faktoringu?

Banki, które w swojej grupie kapitałowej mają spółki udzielające przedsiębiorcom finansowania w postaci leasingu lub faktoringu, podejmą działania w celu **odroczenia spłaty rat leasingowych, a w przypadku faktoringu - spłat należnych od klientów**, na zasadach analogicznych do stosowanych przez bank w odniesieniu do odroczenia spłaty kredytów.

Rekomendujemy śledzenie komunikatów poszczególnych spółek leasingowych lub faktoringowych, w których będą zawarte szczegółowe informacje o zawieszeniu spłaty, w tym informacja o terminie i sposobie złożeniu stosownego wniosku.

3. Czy złożenie wniosków, o których mowa w punktach 1-2 powyżej będzie odpłatne? W jaki sposób mogę złożyć taki wniosek?

Banki nie będą pobierać opłat lub prowizji za przyjęcie i rozpatrzenie wniosków dotyczących zawieszenia spłat rat kapitałowo-odsetkowych lub rat kapitałowych. Banki umożliwią składanie tych wniosków w sposób odformalizowany, to jest bez konieczności składania dodatkowych dokumentów i zaświadczeń potwierdzających w sposób szczegółowy aktualną sytuację finansowo-gospodarczą danego kredytobiorcy, jak również zapewnią możliwość składania ww. wniosków w formie zdalnej, to jest za pośrednictwem poczty elektronicznej, bankowości elektronicznej lub telefonicznie, stosownie do form komunikacji przewidzianych w danej umowie z bankiem. W sytuacji gdy umowa z bankiem nie przewiduje komunikacji w takiej formie, złożenie wniosku w formie zdalnej będzie zapewnione pod warunkiem możliwości dokonania identyfikacji klienta. Szczegółowe informacje w tym zakresie będą przekazywane w komunikatach poszczególnych banków.

4. Czy w sytuacji pogorszenia mojej sytuacji finansowej mogę liczyć na finansowanie ze strony rządu lub banków?

16 marca 2020 r. Minister Finansów podpisał rozporządzenie w sprawie udzielania przez Bank Gospodarstwa Krajowego gwarancji spłaty kredytów w formule pomocy *de minimis* dla mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców (MŚP), na podstawie którego gwarancją zostanie objęte nie więcej niż 80% kwoty kredytu. Program pomocy *de minimis* ma na celu zapewnienie małym i średnim przedsiębiorcom środków na finansowanie działalności bieżącej i inwestycyjnej między innymi w formie gwarancji spłaty kredytów zaciąganych przez przedsiębiorców, która jest udzielana przez Bank Gospodarstwa Krajowego.

Poza gwarancjami udzielanymi na podstawie powyższego rozporządzenia, zgodnie z postanowieniami Tarczy Antykryzysowej w związku ze skutkami COVID-19, **Bank Gospodarstwa Krajowego może udzielać poręczeń i gwarancji spłaty kredytów zaciągniętych w celu zapewnienia płynności finansowej przez przedsiębiorców, z wyłączeniem mikroprzedsiębiorców oraz małych przedsiębiorców.** Poręczenie lub gwarancja są udzielane na wniosek przedsiębiorcy i mogą obejmować nie więcej niż 80% pozostającej do spłaty kwoty kredytu objętego poręczeniem lub gwarancją.

Postanowienia Tarczy Antykryzysowej wprowadzają również zmiany dotyczące ubezpieczeń eksportowych gwarantowanych przez Skarb Państwa, w szczególności w zakresie katalogu instrumentów, których dotyczy ubezpieczenie eksportowe. I tak ubezpieczeniami zostaną objęte:

- instrumenty finansujące, rozumiane jako umowa lub inna czynność służąca finansowaniu kontraktu eksportowego, umowy przedsiębiorcy zależnego lub inwestycji bezpośredniej za granicą, w szczególności kredyty bankowe, pożyczki, limit kredytowy na wystawianie gwarancji lub akredytyw, nabycie lub zagwarantowanie emisji papierów wartościowych o charakterze dłużnym, w tym obligacji, wykup wierzytelności, leasingi;
- kontrakty eksportowe;
- inwestycje bezpośrednie za granicą;
- umowy przedsiębiorców zależnych.

Dodatkowo, banki wyrażają gotowość do uruchomienia procesu ułatwienia swoim klientom będącym przedsiębiorcami dostępu do krótkoterminowego kredytu służącego ustabilizowaniu sytuacji finansowej klienta banku, który został dotknięty skutkami pandemii COVID – 19.

Banki udzielą również pomocy wszystkim przedsiębiorcom, którzy (i) mieli na koniec 2019 roku zdolność kredytową, (ii) zostali dotknięci skutkami COVID - 19 i (iii) którym w najbliższych miesiącach upływa termin odnowienia istniejącego finansowania, w postaci odnowienia, na wniosek klienta, finansowania na okres do 6 miesięcy.

5. Czy zaistniała sytuacja wpłynie na koszt kredytów konsumenckich?

Przepisy Tarczy Antykryzysowej, wprowadzają zmiany w zakresie pozaodsetkowych kosztów kredytu konsumenckiego, które nie mogą być wyższe od 45% całkowitej kwoty kredytu. Obecnie wysokość pozaodsetkowych kosztów kredytu konsumenckiego nie może przekraczać całkowitej kwoty kredytu.

Dodatkowo, w przypadku gdy kredytodawca (tj. instytucja **pożyczkowa albo bank**) udzieli konsumentowi, który nie dokonał pełnej spłaty kredytu, kolejnych kredytów w okresie 120 dni od dnia wypłaty pierwszego z kredytów:

- całkowitą kwotę kredytu, dla celów ustalenia maksymalnej wysokości pozaodsetkowych kosztów kredytu, stanowi kwota pierwszego z kredytów;
- pozaodsetkowe koszty kredytu obejmują sumę pozaodsetkowych kosztów wszystkich kredytów udzielonych w tym okresie.

Naruszenie powyższego przez bank albo instytucję pożyczkową może stanowić praktykę naruszającą **zbiorowe interesy konsumentów**, o której mowa w ustawie z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów.

Powyższe zmiany będą obowiązywać przez 356 dni od dnia wejścia w życie Tarczy Antykryzysowej, tj. od dnia 31 marca 2020 r.

CZĘŚĆ 6

NIERUCHOMOŚCI

- Jakie są podstawowe obowiązki/ograniczenia związane z nieruchomościami w czasie pandemii koronawirusa?
- Jakie obostrzenia związane z nieruchomościami obowiązują obecnie w związku prowadzeniem działalności handlowej?
- Jakie są obecnie ograniczenia związane ze świadczeniem usług hotelarskich?
- Polecenia, nakazy, zakazy, decyzje związane z nieruchomościami – kto, kiedy i jakie może wydać?
- Jaki jest tryb egzekucji obowiązków, poleceń i decyzji związanych z nieruchomościami oraz sankcje za ich niewykonanie?
- Infrastruktura krytyczna, jakie obowiązki?
- Jakie kroki może podjąć właściciel, zarządca, najemca (dzierżawca) bądź użytkownik wieczysty w związku z wprowadzonymi ograniczeniami?
- Czy dodatkowe obowiązki związane z zapewnieniem odpowiednich środków ochrony dla pracowników dotyczą również właścicieli firm budowlanych?
- Jakie zmiany wprowadza „tarcza antykryzysowa” w stosunku do umów najmu (dzierżawy lub innych podobnych umów dotyczących korzystania z nieruchomości)?
- Do kiedy należy uiścić opłatę roczną z tytułu użytkowania wieczystego za rok 2020? Czy opłata powinna zostać uiszczona w całości?

CZĘŚĆ 6

NIERUCHOMOŚCI

- Do kiedy należy uiścić opłatę z tytułu przekształcenia prawa użytkowania wieczystego gruntów zabudowanych na cele mieszkaniowe w prawo własności za rok 2020?
- Czy w związku z wejściem w życie tarczy antykryzysowej zmieniły się terminy płatności podatku od nieruchomości?
- Jakie są zasady prowadzenia procesu budowlanego w związku z przeciwdziałaniem COVID-19?
- Czy jest możliwe wydłużenie terminu wykonania badania technicznego urządzeń znajdujących się w budynku?

CZĘŚĆ 6 - NIERUCHOMOŚCI

1. Jakie są podstawowe obowiązki/ograniczenia związane z nieruchomościami w czasie pandemii koronawirusa?

Od 1 kwietnia 2020 r. (przy czym część z tych ograniczeń obowiązuje nieprzerwanie już od 14 marca 2020 r.) **do-odwołania** na obszarze **całego kraju** obowiązuje **ograniczenie funkcjonowania** instytucji lub zakładów pracy polegające na:

- całkowitym zakazie prowadzenia na wszelkich nieruchomościach działalności:
 - polegającej na przygotowywaniu i podawaniu **posiłków i napojów** gościom siedzącym przy stołach oraz gościom dokonującym własnego wyboru potraw z wystawionego menu spożywanych na miejscu, **z wyłączeniem** jednak realizacji usług polegających na przygotowywaniu i podawaniu żywności **na wynos** lub przygotowywaniu i dostarczaniu żywności oraz działalności restauracyjnej lub barowej prowadzonej w środkach transportu, wykonywanej przez oddzielne jednostki;
 - związanej z organizacją, promocją, zarządzaniem **impresjami** takimi jak targi, wystawy, kongresy, konferencje, spotkania, w tym zarządzaniu / dostarczaniu pracowników do obsługi terenów, obiektów, w których te imprezy mają miejsce;
 - twórczej związanej z wszelkimi **zbiorowymi formami kultury**;
 - związanej ze **sportem, rozrywkowej i rekreacyjnej**, w szczególności polegającej na prowadzeniu miejsc spotkań, klubów, w tym klubów tanecznych, klubów nocnych, basenów, siłowni, klubów fitness oraz usługowej związanej z poprawą kondycji fizycznej;
 - związanej z **projekcją filmów, nagrań wideo** w kinach, na otwartym powietrzu i w pozostałych miejscach oraz działalności klubów filmowych;
 - związanej z **konsumpcją i podawaniem napojów**;
 - związanej z **fryzjerstwem, pozostałymi zabiegami kosmetycznymi oraz z działalnością salonów tatuażu i piercingu**;
 - związanej z prowadzeniem **usług hotelarskich**;
 - związanej z prowadzeniem **kasyn, z wyłączeniem** kasyn internetowych;
 - **bibliotek, archiwów, muzeów** i pozostałej działalności związanej z kulturą;
 - w zakresie **lecznictwa uzdrowiskowego**;
- ograniczeniu funkcjonowania **obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²** (w tym centrach handlowych) – por.: odpowiedzi na pytanie nr 2 poniżej;

W związku z ogłoszonym już **stanem epidemii**, na obszarze określonym w rozporządzeniu wojewody, Ministra Zdrowia lub Rady Ministrów można ustanowić **dalsze ograniczenia, obowiązki, nakazy i zakazy** związane z nieruchomościami.

Organy inspekcji sanitarnej **mogą żądać** od właścicieli, zarządców, najemców i użytkowników nieruchomości **informacji o osobach zakażonych** koronawirusem, osobach **podejrzanych o takie zakażenie** oraz osobach, które mogły mieć **styczność** z osobami zakażonymi koronawirusem lub osobami podejrzanymi o takie zakażenie.

2. Jakie obostrzenia związane z nieruchomościami obowiązują obecnie w związku prowadzeniem działalności handlowej?

Obostrzenia w prowadzeniu placówek handlowych należy podzielić na trzy grupy:

1. dotyczące zarządzających targowiskami (straganami);
2. dotyczące wszelkich placówek handlowych;
3. dotyczące właścicieli lub najemców powierzchni handlowych w obiektach handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m².

Ad 1) **Zarządzający targowiskami** (straganami) są obowiązani zapewnić osobom przebywającym w placówkach handlowych **rękawiczki jednorazowe lub środki do dezynfekcji rąk**.

Ad 2) **Placówki handlowe** są obowiązane:

- zapewnić osobom przebywającym w placówkach handlowych rękawiczki jednorazowe lub środki do dezynfekcji rąk;
- dokonywać po każdym kliencie dezynfekcji stanowiska obsługi lub stanowiska kasowego.

Ad 3) Właścicieli lub najemców **powierzchni handlowych w obiektach handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²** należy podzielić na trzy grupy:

1. **nieobjętych zakazem prowadzenia działalności**, tj. podmioty, których przeważająca działalność polega na:
 - handlu detalicznym:
 - żywnością,
 - produktami kosmetycznymi,
 - artykułami toaletowymi,
 - środkami czystości,
 - produktami leczniczymi,
 - wyrobami medycznymi,
 - środkami spożywczymi specjalnego przeznaczenia żywieniowego,
 - gazetami,
 - artykułami dla zwierząt domowych,
 - paliwami
2. świadczeniu usług: medycznych, bankowych pocztowych, ubezpieczeniowych, pralniczych, gastronomicznych polegających jedynie na przygotowywaniu i dostarczaniu żywności:
 - a zarazem działalność ta **nie jest** prowadzona na **wyspach handlowych**;
 - do tych podmiotów stosuje się obostrzenia dotyczące placówek handlowych (pkt 2) powyżej;
3. objętych **częściowym zakazem prowadzenia działalności**, tj. podmiotów, których przeważająca działalność polega na **sprzedaży artykułów budowlanych i remontowych**:
 - do tych podmiotów stosuje się obostrzenia **dotyczące placówek handlowych (pkt 2) powyżej**;
 - w ww. obiektach handlowych **zakazany jest handel detaliczny w soboty i niedziele**;
4. objętych **całkowitym zakazem prowadzenia działalności** – do których zaliczają się podmioty prowadzące **inną działalność niż w wymieniona w pkt (a) i (b) powyżej** na terenie obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m².

3. Jakie są obecnie ograniczenia związane ze świadczeniem usług hotelarskich?

Od 1 kwietnia 2020 r. obowiązuje **zakaz prowadzenia działalności związanej ze świadczeniem usług hotelarskich**, z wyłączeniem:

1. realizacji usług polegających na zapewnieniu miejsca zakwaterowania dla **osób**:
 - objętych kwarantanną lub izolacją;
 - wykonujących zawód medyczny;
 - w związku z wykonywaniem przez nie **czynności zawodowych** lub **zadań służbowych**, lub **pozarolniczej działalności gospodarczej**, lub **prowadzenia działalności rolniczej**;
2. sytuacji gdy świadczenie usług hotelarskich rozpoczęło się przed dniem 31 marca 2020 r.

Przez usługi hotelarskie rozumie się krótkotrwałe, ogólnie dostępne wynajmowanie domów, mieszkań, pokoi, miejsc noclegowych, a także miejsc na ustawienie namiotów lub przyczep samochodowych oraz świadczenie – w obrębie obiektu – usług z tym związanych.

4. Polecenia, nakazy, zakazy, decyzje związane z nieruchomościami – kto, kiedy i jakie może wydać?

Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów (z jego upoważnienia) może w okresie **do 4 września 2020 r.**, w związku z przeciwdziałaniem koronawirusowi, wydawać **polecenia** – także **dotyczące nieruchomości** – obowiązujące **osoby prawne, jednostki organizacyjne** nieposiadające osobowości prawnej oraz **przedsiębiorców**. Wydanie decyzji (polecenia) może nastąpić ustnie, telefonicznie, za pomocą środków komunikacji elektronicznej, za pomocą innych środków łączności (treść oraz istotne motywy polecenia powinny być utrwalone w aktach w formie protokołu). Od wydanej decyzji (polecenia) **nie służy** odwołanie i wnioski o ponowne rozpatrzenie sprawy w postępowaniu administracyjnym, natomiast przysługuje **skarga do sądu** administracyjnego. Wykonanie poleceń odbywa się na podstawie **umowy** zawartej z przedsiębiorcą (w razie odmowy zawarcia umowy – na podstawie **decyzji** obejmującej polecenie) i jest finansowane **ze środków budżetu państwa** (z wyłączeniem prac planistycznych związanych z prowadzeniem **przygotowań** do realizacji poleceń, które są finansowane **ze środków własnych przedsiębiorcy**).

Główny Inspektor Sanitarny (GIS) lub działający z jego upoważnienia inny organ inspekcji sanitarnej mogą wydawać **osobom prawnym, osobom fizycznym i jednostkom organizacyjnym** nieposiadającym osobowości prawnej – także **związane z nieruchomościami** – natychmiast wykonalne decyzje administracyjne, które nie wymagają uzasadnienia:

- nakładające obowiązek podjęcia czynności zapobiegawczych lub kontrolnych (bądź dotyczące przekazania informacji w tym zakresie);
- dotyczące współdziałania z innymi organami administracji publicznej, w tym organami inspekcji sanitarnej.

Powyższe decyzje GIS mogą być wydawane **ustnie** (a następnie potwierdzone na piśmie) oraz są **zaskarżalne odwołaniem**, które wnosi się w terminie **2 dni**, a następnie **skargą do sądu** administracyjnego.

Organy inspekcji sanitarnej mogą wydawać **natychmiast wykonalne decyzje administracyjne**, od których służy **odwołanie**, a następnie **skarga do sądu administracyjnego**, wprowadzające **zakaz wstępu do pomieszczeń** skażonych, nakazujące przeprowadzenie **dekontaminacji, dezynsekcji, deratyzacji nieruchomości i pomieszczeń**, nakazujące przeprowadzenie **dekontaminacji i zniszczenie przedmiotów** oraz wprowadzające **zakaz korzystania z wody** przeznaczonej do spożycia przez ludzi na potrzeby gospodarcze.

Organy inspekcji sanitarnej **mają prawo wstępu do mieszkań** w razie podejrzenia stwierdzenia koronawirusa, a w związku z wykonywaną kontrolą mają również prawo:

- wstępu do zakładów pracy, wszystkich pomieszczeń i urządzeń wchodzących w ich skład,

- wstępu do obiektów użyteczności publicznej, handlowych, nieruchomości i wszystkich pomieszczeń wchodzących w ich skład,
- wstępu do obiektów będących w trakcie budowy (z prawem wpisu stwierdzonych nieprawidłowości do dziennika budowy),
- żądania pisemnych lub ustnych informacji, okazania dokumentów, wzywania i przesłuchiwania osób oraz udostępniania wszelkich danych.

W razie stwierdzenia **naruszenia** wymagań higienicznych i zdrowotnych organy inspekcji sanitarnej mają prawo:

- wydania decyzji administracyjnej nakazującej usunięcie uchybień (z prawem zabezpieczenia pomieszczeń, maszyn i innych urządzeń),
- wydania natychmiast wykonalnej decyzji administracyjnej nakazującej unieruchomienie zakładu pracy lub jego części, lub zamknięcie obiektu użyteczności publicznej – w przypadku wystąpienia w związku z naruszeniami (uchybieniami) bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia ludzi (co obejmuje zapobieganie i zwalczanie koronawirusa).

Ministrowie i wojewodowie mogą **nakładać na przedsiębiorców zadania** – także **dotyczące nieruchomości** – na rzecz obronności państwa, związane z **zagrożeniem zdrowia lub życia ludzkiego** (co obejmuje zapobieganie i zwalczanie koronawirusa).

Decyzje administracyjne wydane w związku z zapobieganiem i zwalczaniem koronawirusa mogą być **zaskarżane do sądu administracyjnego**. Wprawdzie aktualnie nie bieżą żadne terminy procesowe, ale pisma składane do organów i sądów administracyjnych są skuteczne.

5. Jaki jest tryb egzekucji obowiązków, poleceń i decyzji związanych z nieruchomościami oraz sankcje za ich niewykonanie?

Przymusowe wykonanie obowiązków, poleceń i decyzji odbywa się w trybie **egzekucji administracyjnej** i obejmuje:

- **grzywny w celu przymuszenia**, z możliwością ich wielokrotnego nakładania do kwoty nieprzekraczającej 200.000 PLN,
- **wykonanie zastępcze** na koszt zobowiązanego, które w związku z koronawirusem może być również stosowane w celu wyegzekwowania wydanych bezpośrednio ustnych poleceń, bez wystawienia tytułu wykonawczego i bez doręczenia zobowiązanemu postanowienia o zastosowaniu środka egzekucyjnego,
- **odebranie nieruchomości oraz opróżnienie lokali i innych pomieszczeń** (na określony okres, także z użyciem przymusu bezpośredniego),
- **przymus bezpośredni** (czyli doprowadzenie do wykonania obowiązku drogą zagrożenia zastosowania, zastosowania bezpośrednio skutecznych środków, z siłą fizyczną włącznie), który w związku z koronawirusem może być również stosowany w celu wyegzekwowania wydanych bezpośrednio **ustnych poleceń** oraz do wykonania **obowiązku wynikającego z przepisu prawa**.

Nieprzestrzeżenie obowiązków, poleceń, decyzji może stanowić **delikt administracyjny** (zagrożony karą administracyjną) lub **wykroczenie** albo **przestępstwo**.

6. Infrastruktura krytyczna, jakie obowiązki?

W przypadku **obiektów budowlanych, urządzeń i instalacji** zaliczonych do **infrastruktury krytycznej** (w rozumieniu przepisów ustawy z 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym):

- obiekty, urządzenia i instalacje powinny być objęte planami zarządzania kryzysowego oraz ujęte w jednolitym wykazie sporządzonym przez Dyrektora Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, o czym organ ten informuje właścicieli, posiadaczy samoistnych i zależnych,
- właściciele oraz posiadacze samoistni i zależni mają obowiązek współpracy z organami administracji publicznej i służbami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo narodowe,
- właściciele oraz posiadacze samoistni i zależni obiektów, instalacji i urządzeń infrastruktury krytycznej mają obowiązek ich ochrony, w szczególności przez przygotowanie i wdrażanie, stosownie do przewidywanych zagrożeń, planów ochrony infrastruktury krytycznej, utrzymywanie własnych systemów rezerwowych zapewniających bezpieczeństwo i podtrzymujących funkcjonowanie tej infrastruktury, do czasu jej pełnego odtworzenia,
- właściciele oraz posiadacze samoistni i zależni obiektów, instalacji i urządzeń infrastruktury krytycznej są obowiązani do udzielania dyrektorowi Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, w wyznaczonym terminie, żądanych przez niego informacji, wyjaśnień niezbędnych do realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego,
- właściciele oraz posiadacze samoistni i zależni obiektów, instalacji i urządzeń infrastruktury krytycznej niezwłocznie informują dyrektora Rządowego Centrum Bezpieczeństwa lub właściwe terytorialnie wojewódzkie centrum zarządzania kryzysowego **o zakłóceniu funkcjonowania tej infrastruktury**, które może skutkować wystąpieniem na wskazanym obszarze sytuacji kryzysowej.

7. Jakie kroki może podjąć właściciel, zarządca, najemca (dzierżawca) bądź użytkownik wieczysty w związku z wprowadzonymi ograniczeniami?

Właściciele i zarządcy nieruchomości powinni w celu zachowania należytej staranności **powiadomić** najemców i użytkowników o **dotyczących danej nieruchomości** obowiązkach, ograniczeniach, nakazach, zakazach, **czasie oraz zakresie** ich obowiązywania, **sankcjach** i zasadach odpowiedzialności związanych z ich nieprzebrzeganiem, a także o wszelkich **wewnętrznych procedurach** – mających oparcie w zawartych **umowach, regulaminach** obiektów – jakie będą stosowane w obrębie nieruchomości (ich części) w związku z zapobieganiem i zwalczaniem koronawirusa.

Nie jest dopuszczalne – pod rygorem **odpowiedzialności za szkody** wynikłe z takich działań – stosowanie **samopomocy** lub **naruszanie posiadania**, chyba że co innego wynika z zawartej umowy, regulaminu obiektu:

- właściciele, zarządcy, najemcy, użytkownicy nieruchomości w ramach zawartych umów, regulaminów obiektów, poprzez zmianę tych umów (regulaminów), w drodze dodatkowych porozumień mogą ustalić **wewnętrzne procedury**, szczególne zasady korzystania z nieruchomości (budyneków) lub ich części w czasie pandemii koronawirusa, obejmujące m.in.:
 - czas obowiązywania tych procedur, zasad szczególnych;
 - osoby uprawnione (imiennie) do wstępu, przebywania na nieruchomościach (w budynkach);
 - zasady wstępu do nieruchomości (budyneków), przebywania w nich osób uprawnionych (procedury obowiązujące przy wejściu lub wyjściu, czas pobytu, sposób korzystania z pomieszczeń i powierzchni wspólnych, reguły kontaktu z innymi osobami, zasady utrzymania czystości i porządku, warunki przestrzegania wymagań higieniczno-sanitarnych itp.);
 - zasady odpowiedzialności cywilnej związanej z naruszeniem ustalonych reguł.

Pracownicy **ochrony** (na zasadach określonych szczegółowo w ustawie z 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia) mają prawo do ustalania **uprawnień do przebywania w obiektach** chronionych oraz **legitymowania osób** w celu ustalenia ich tożsamości, mogą **wzywać** osoby nieuprawnione **do opuszczenia obiektu** chronionego, **wzywać Policję** w razie niepodporządkowania się temu poleceniu, mogą **ująć osoby** stwarzające w sposób oczywisty bezpośrednie **zagrożenie** życia lub zdrowia ludzkiego (co może obejmować sytuacje związane z koronawirusem) w celu niezwłocznego **oddania tych osób Policji** oraz są zobowiązani **wykonywać polecenia instytucji państwowych (samorządowych)** wydane na podstawie przepisów prawa; mogą to być polecenia związane z przeciwdziałaniem koronawirusowi wydawane przez inspekcję sanitarną lub inne organy.

8. Czy dodatkowe obowiązki związane z zapewnieniem odpowiednich środków ochrony dla pracowników dotyczą również właścicieli firm budowlanych?

Od **2 kwietnia 2020 r.** zakłady pracy są obowiązane zapewnić osobom zatrudnionym niezależnie od podstawy zatrudnienia **rękawiczki jednorazowe** lub **środki do dezynfekcji rąk**. Rozporządzenie wprowadzające ww. zakaz nie wprowadza żadnych wyłączeń, co oznacza, że **dotyczy ono również terenów budowy i osób bezpośrednio realizujących roboty budowlane**.

9. Jakie zmiany wprowadza „tarcza antykryzysowa” w stosunku do umów najmu (dzierżawy lub innych podobnych umów dotyczących korzystania z nieruchomości)?

Tarcza antykryzysowa przewiduje szczególne regulacje związane z wprowadzeniem stanu epidemii. Podzielić je można na następujące grupy:

- 1) regulacje dotyczące wszelkich **umów najmu zawartych przed 31 marca 2020 r.:**
 - w przypadku, gdy wygasłyby one po tej dacie, ale przed 30 czerwca 2020 r. – **okres obowiązywania tych umów ulega wydłużeniu do 30 czerwca 2020 r.** na podstawie **oświadczenia najemcy**, złożonego najpóźniej w ostatnim dniu obowiązywania umowy (zasada ta nie działa wobec najemców, którzy po 30 września 2019 r. naruszali obowiązki wynikające z umowy najmu enumeratywnie wyliczone w ustawie, m.in. byli w zwłoce z zapłatą czynszu);
 - do 30 czerwca 2020 r. **nie można wypowiedzieć umowy najmu lub wysokości czynszu**, z wyjątkami dotyczącymi lokali mieszkalnych, wypowiedzenia wynikającego z naruszenia postanowień umowy najmu przez najemcę oraz konieczności rozbioru lub remontu budynku;
 - w przypadku złożenia wypowiedzenia umowy najmu lub wysokości czynszu przed 31 marca 2020 r. – **okres wypowiedzenia ulega wydłużeniu do 30 czerwca 2020 r.** na podstawie **oświadczenia najemcy**, złożonego najpóźniej w ostatnim dniu obowiązywania umowy (zasada ta nie dotyczy określonych przypadków dotyczących lokali mieszkalnych);
- 1) regulacje dotyczące **umów najmu (dzierżawy lub innych podobnych umów) w obiektach handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²**, w których **strona została objęta zakazem prowadzenia działalności gospodarczej:**
 - **wygaszenie** (przy czym w praktyce chodzi tutaj o czasowe zawieszenie) **wzajemnych zobowiązań stron** (np. zobowiązania do zapłaty czynszu) na okres obowiązywania zakazu prowadzenia działalności, **pod warunkiem dochowania przez najemcę** (innego uprawnionego do używania powierzchni) **formalności zgodnie z pkt (b) poniżej;**
 - **najemca** (inny uprawniony do używania powierzchni) powinien złożyć **wynajmującemu** (innemu udostępniającemu powierzchnię) bezwarunkową i wiążącą **ofertę przedłużenia obowiązywania umowy** na dotychczasowych warunkach **o okres:** [obowiązywania zakazu] + [6 miesięcy]:

- oferta powinna zostać złożona w ciągu **3 miesięcy** od dnia zniesienia zakazu prowadzenia działalności;
- w przypadku **niezłożenia oferty** zgodnie z wymogami ustawy – następuje wygaszenie wzajemnych zobowiązań stron (pkt (a)) powyżej, np. wygaszenie obowiązku zapłaty czynszu **nie wiąże wynajmującego**, co w praktyce oznacza, że **może on dochodzić czynszu oraz innych opłat od najemcy należnych za okres obowiązywania zakazu prowadzenia działalności**;
- w przypadku **odrzucenia oferty przedłużenia najmu** przez wynajmującego, **najemca nie będzie musiał zwracać czynszu i opłat eksploatacyjnych za czas obowiązywania zakazu**, a sama **umowa najmu nie ulegnie przedłużeniu o okres zakazu i sześciu miesięcy**.

Z punktu widzenia najemcy **warunkiem zwolnienia go z obowiązku zapłaty czynszu jest terminowe złożenie oferty wydłużenia najmu o odpowiedni okres**.

Część z zakazów prowadzenia określonych rodzajów działalności w obiektach handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² w związku z COVID-19 **obowiązuje od 13 marca 2020 r.**, co oznacza, że istnieje możliwość dochodzenia **zwrotu już zapłaconych czynszów z umów najmu dotyczących obiektów objętych zakazem od tej daty**.

10. Do kiedy należy uiścić opłatę roczną z tytułu użytkowania wieczystego za rok 2020? Czy opłata powinna zostać uiszczona w całości?

Opłatę roczną z tytułu **użytkowania wieczystego za rok 2020** wnosi się do dnia **30 czerwca 2020 r.** Termin ten **może zostać przedłużony** rozporządzeniem Rady Ministrów.

W odniesieniu do opłat rocznych z tytułu użytkowania wieczystego (oraz innych należności o charakterze cywilnoprawnym) istnieje możliwość **odstąpienia** przez odpowiednie jednostki **od dochodzenia tych należności** w stosunku do podmiotów, których **płynność finansowa uległa pogorszeniu w związku z COVID-19, bądź ich umorzenia**.

11. Do kiedy należy uiścić opłatę z tytułu przekształcenia prawa użytkowania wieczystego gruntów zabudowanych na cele mieszkaniowe w prawo własności za rok 2020?

Opłatę należną za rok 2020 uiszcza się do **30 czerwca 2020 r.**

12. Czy w związku z wejściem w życie tarczy antykrzysowej zmieniły się terminy płatności podatku od nieruchomości?

Z mocy samej ustawy – **nie**. Natomiast rada gminy **może przedłużyć**, w drodze **uchwały**, wskazanym **grupom przedsiębiorców**, których **płynność finansowa uległa pogorszeniu w związku z COVID-19, terminy płatności rat podatku od nieruchomości, płatnych w kwietniu, maju i czerwcu 2020 r., nie dłużej jednak niż do dnia 30 września 2020 r.**

13. Jakie są zasady prowadzenia procesu budowlanego w związku z przeciwdziałaniem COVID-19?

Do projektowania, budowy, przebudowy, remontu, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych, w tym zmiany sposobu użytkowania, **w związku z przeciwdziałaniem COVID-19, nie stosuje się przepisów:**

1. ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane,
2. ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz aktów planistycznych, o których mowa w tej ustawie,
3. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,

a w przypadku konieczności poszerzenia bazy do udzielania świadczeń zdrowotnych, także przepisów wydanych na podstawie ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej.

Prowadzenie robót budowlanych oraz zmiana sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części w związku z przeciwdziałaniem COVID-19 wymagają niezwłocznego poinformowania organu administracji architektoniczno-budowlanej.

Dodatkowo inwestor jest obowiązany do poinformowania organu administracji architektoniczno-budowlanej o prowadzeniu robót budowlanych oraz zmianie sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części w związku z przeciwdziałaniem COVID-19, które nastąpiły przed 31 marca 2020 r.

14. Czy jest możliwe wydłużenie terminu wykonania badania technicznego urządzeń znajdujących się w budynku?

Tak. Organ właściwej jednostki dozoru technicznego może w drodze decyzji **odroczyć termin wykonania badań technicznych i zezwolić na eksploatację urządzenia technicznego** na termin nie dłuższy niż 6 miesięcy, **pod warunkiem:**

- **złożenia wniosku** (pisemnie lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej) wraz z **oświadczeniem**, że od dnia przeprowadzenia ostatniego badania urządzenia technicznego nie wprowadzono zmian dotyczących eksploatacji urządzenia technicznego oraz że jego dalsza eksploatacja nie stwarza zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzkiego oraz mienia i środowiska;
- **decyzja w tym przedmiocie zostanie wydana w 2020 r.**

CZĘŚĆ 7

KWESTIE KORPORACYJNE

- Wirus COVID-19 – co z terminem na sporządzenie sprawozdania finansowego za 2019 rok?
- Czy w okresie pandemii COVID-19 odroczeniu ulegają obowiązki związane ze zgłoszeniem beneficjentów rzeczywistych do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych?
- Czy organy spółek mogą pracować zdalnie?
- Czy wciąż muszę zgłosić do rejestru zmianę danych w terminie 7 dni od dnia wystąpienia zmiany?
- Czy mogę zawiesić swoją działalność na czas stanu zagrożenia epidemicznego?
- Kto może wydawać mi polecenia w związku z zagrożeniem epidemią koronawirusa w Polsce?
- Co należy zrobić w przypadku zaplanowanego walnego zgromadzenia akcjonariuszy lub zgromadzenia wspólników spółki?
- Co należy zrobić, w przypadku pilnego zawarcia umowy przez spółkę podczas gdy członkowie jej zarządu przebywają na kwarantannie?

CZĘŚĆ 7 - KWESTIE KORPORACYJNE

1. Wirus COVID-19 – co z terminem na sporządzenie i zatwierdzenie sprawozdania finansowego za 2019 rok?

W przypadku jednostek (w tym spółek handlowych), dla których rok kalendarzowy jest jednocześnie rokiem obrotowym, termin na sporządzenie sprawozdania finansowego upływa 31 marca 2020 roku lub po tym dniu, został on **przesunięty o 3 miesiące**. Analogiczne rozwiązanie przewidziano dla m.in. sprawozdania z działalności jednostki (w tym spółki handlowej).

Pomimo że **termin na zatwierdzenie sprawozdania finansowego, o którym mowa w ustawie o rachunkowości, został również przesunięty o 3 miesiące**, to w przypadku np. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nie przesunięto możliwości odbycia zwyczajnego zgromadzenia wspólników, które ma wyłączną kompetencję do zatwierdzania sprawozdań finansowych, o ten sam okres. Tę niedokładność prawodawcy powinno się jednakże usunąć zastosowaniem odpowiedniej wykładni przepisów, umożliwiając odbycie zwyczajnych zgromadzeń wspólników w odpowiednio późniejszym terminie.

2. Czy w okresie pandemii COVID-19 odroczeniu ulegają obowiązki związane ze zgłoszeniem beneficjentów rzeczywistych do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych?

Spółki wpisane do KRS przed 13 października 2019 r. i nie zgłoszone jeszcze do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych (CRBR) powinny przekazać pierwsze zgłoszenie do CRBR do 13 lipca 2020 r. lub niezwłocznie po ustaniu stanu epidemii lub zagrożenia epidemicznego, w zależności od tego co wystąpi później.

Spółki: [1] wpisane do KRS po 13 października 2019 r., którym 7-dniowy termin na dokonanie pierwszego zgłoszenia lub zmiany zgłoszenia do CRBR jeszcze nie upłynął, oraz [2] Spółki wpisane do KRS przed 13 października 2019 r., które dokonały już pierwszego zgłoszenia do CRBR, powinny dokonać zgłoszeń w terminie 7 dni od wpisu do KRS lub ustania stanu epidemii lub zagrożenia epidemicznego, w zależności od tego co wystąpi później.

3. Czy organy spółek mogą pracować zdalnie?

Tak, nawet jeżeli umowa spółki/statut wprost na taką pracę nie zezwala. Jeżeli jednak umowa lub statut spółki wyłącza podejmowanie uchwał w taki sposób, bądź wynika to z interpretacji ich postanowień, np. „zarząd podejmuje uchwały wyłącznie na posiedzeniach”, konieczne jest odbycie zwykłego, fizycznego posiedzenia.

W posiedzeniu rady nadzorczej oraz zarządu spółki kapitałowej można uczestniczyć przy wykorzystaniu środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość. Ponadto dopuszczalne jest podejmowanie uchwał:

1. przy pomocy urządzeń umożliwiających porozumiewanie się na odległość,
2. poprzez głosowanie na piśmie za pośrednictwem innego członka rady nadzorczej/zarządu oraz
3. w trybie obiegowym.

Członkowie zarządu mogą dokonywać czynności w imieniu spółki elektronicznie (np. mailowo lub przez telefon). **Jeżeli dla czynności wymagana jest forma pisemna (lub inna równoważna), to członek zarządu powinien skorzystać z kwalifikowanego podpisu elektronicznego.** Nie można dokonać czynności w sposób elektroniczny, jeżeli forma czynności wymusza zaangażowanie notariusza.

Udział w zgromadzeniu wspólników / walnym zgromadzeniu można wziąć także przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej. Decyzja w tym zakresie pozostawiona jest zwołującemu i wymaga wprowadzenia w spółce stosownego regulaminu umożliwiającego zweryfikowanie uczestników zgromadzenia wspólników / walnego.

Więcej informacji na ten temat można znaleźć w odpowiedzi na pytanie 7.

4. Czy wciąż muszę zgłosić do rejestru zmianę danych w terminie 7 dni od dnia wystąpienia zmiany?

Tak, ale termin ten obecnie został wstrzymany. Dokładniej mówiąc, w przypadku zdarzeń, które miały miejsce przed 31 marca 2020 roku, termin został zawieszony, a w przypadku zdarzeń zaistniałych w dniu 31 marca 2020 roku lub po tym dniu, termin nie biegnie.

Terminy znowu zaczną biec z chwilą ustania stanu epidemii lub stanu zagrożenia epidemicznego.

5. Czy mogę zawiesić swoją działalność na czas stanu zagrożenia epidemicznego?

Tak:

- jeżeli nie zatrudniasz pracowników,
- możesz to zrobić na okres do 24 miesięcy, jeżeli prowadzisz spółkę wpisaną do rejestru przedsiębiorców, lub
- bezterminowo, nie krócej jednak niż na 30 dni, jeżeli Twoja działalność wpisana jest do CEIDG.

W okresie zawieszania nie możesz prowadzić działalności gospodarczej oraz nie jesteś objęty ubezpieczeniem (chyba, że dobrowolnie się do niego zgłosisz), ale nie musisz płacić składek na ZUS oraz zaliczek na podatek dochodowy.

6. Kto może wydawać mi polecenia w związku z zagrożeniem epidemią koronawirusa w Polsce?

Na podstawie Ustawy COVID-19 stosowne polecenia mogą być nakładane przez Głównego Inspektora Sanitarnego, osoby przez niego upoważnione oraz Prezesa Rady Ministrów (Premiera).

Premier może, w związku z przeciwdziałaniem epidemii, wydawać polecenia obowiązujące przedsiębiorców. Polecenia takie wydawane są w drodze decyzji administracyjnej, podlegają one natychmiastowemu wykonaniu z chwilą ich doręczenia lub ogłoszenia i nie wymagają uzasadnienia. Wykonywanie tych poleceń ma następować na podstawie umowy zawieranej z przedsiębiorcą, jednak jeżeli przedsiębiorca odmówi zawarcia umowy, polecenie powinno zostać wykonane na podstawie wspomnianej decyzji administracyjnej. Polecenia mogą też być wydawane ustnie, telefonicznie bądź pocztą elektroniczną, choć w przypadku otrzymania polecenia tą drogą ostrożność nakazuje sprawdzenie ich autentyczności.

Jeżeli polecenie działania otrzymamy od Premiera, to **koszt wykonania tego polecenia pokrywa się z budżetu Państwa, z wyłączeniem prac mających charakter planistyczny, za które płaci sam przedsiębiorca.**

7. Co należy zrobić w przypadku zaplanowanego walnego zgromadzenia akcjonariuszy lub zgromadzenia wspólników spółki?

Jakkolwiek wprowadzone ograniczenia dotyczące organizacji zgromadzeń nie odnoszą się wprost do zgromadzeń wspólników / walnych zgromadzeń akcjonariuszy, to jednak, w związku z istniejącym stanem epidemii i możliwymi wątpliwościami interpretacyjnymi wprowadzonych regulacji, poddajemy pod rozagę przełożenie zaplanowanych zgromadzeń spółek lub wprowadzenie właściwych środków ostrożności. Ustawa wprowadzająca pakiet tzw. tarczy antykryzysowej wprowadziła możliwość odbycia zgromadzeń w sposób zdalny. Zgromadzenie przeprowadzane w sposób zdalny musi umożliwiać dwustronną komunikację pomiędzy wspólnikami lub akcjonariuszami oraz stwarzać możliwość oddawania przez nich głosu. Spółki w celu wprowadzenia możliwości zdalnego odbywania zgromadzeń zobowiązane są do uchwalenia regulaminu określającego zasady odbywania zdalnego zgromadzenia.

W braku możliwości przełożenia lub odbycia zgromadzenia w sposób zdalny, rozwiązaniem może być udzielenie pełnomocnictwa do uczestniczenia w zgromadzeniu i głosowania za podjęciem uchwał (pełnomocnictwo musi zostać udzielone w formie pisemnej pod rygorem nieważności). W ten sposób minimalizujemy ryzyko zakażenia wirusem SARS-CoV-2, wskutek faktycznego uczestnictwa w zgromadzeniu mniejszej liczby osób. Należy również

zapewnić odpowiednie środki zabezpieczające zgodnie z aktualnymi na dzień odbycia zgromadzenia wytycznymi władz (np. zapewnienie odpowiednich środków dezynfekujących, maseczek, zachowanie odległości co najmniej 2 metrów pomiędzy uczestnikami zgromadzenia).

Zwracamy także uwagę, że w ustawie wprowadzającej tzw. tarczę antykryzysową wprowadzono możliwość odroczenia o 3 miesiące odbycia zwyczajnego zgromadzenia wspólników lub zwyczajnego walnego zgromadzenia. Skorzystanie z tej możliwości nie wpływa na odpowiedzialność członków zarządu wobec spółki, ponieważ istnieje ku temu podstawa w powszechnie obowiązujących przepisach prawa.

8. Co należy zrobić w przypadku pilnego zawarcia umowy przez spółkę, podczas gdy członkowie jej zarządu przebywają na kwarantannie?

Pomimo odbywania kwarantanny członkowie zarządu spółki pozostają podmiotami uprawnionymi do zawierania umów w imieniu spółki i jej reprezentacji w pozostałych czynnościach. W celu uniknięcia sparaliżowania działalności spółki, warto rozważyć skorzystanie z jednej z poniższych możliwości:

- zawarcie umowy drogą korespondencyjną – wysłanie za pośrednictwem operatora pocztowego lub kuriera dwóch egzemplarzy umowy z podpisem członka zarządu (w przypadku jednoosobowej reprezentacji) lub członków zarządu (w przypadku, gdy reprezentacja spółki wymaga działania więcej niż 1 członka (ważne: oświadczenie woli złożone zostaje przez spółkę z chwilą złożenia podpisu przez ostatniego z członków zarządu);
- ustanowienie pełnomocnika lub udzielenie prokury.

Do udzielenia prokury konieczna jest stosowna uchwała zarządu (podjęta jednomyślnie). Chociaż fakt powołania prokurenta należy zgłosić do KRS, może on wykonywać czynności od dnia powołania.

W przypadku gdy nie podjęto uchwały o ustanowieniu prokurenta, nie jest możliwe jej podjęcie bez odbycia posiedzenia, koniecznym będzie ustanowienie pełnomocnika. Zalecamy, by pełnomocnictwo zostało udzielone (i) jako rodzajowe (tj. do dokonywania czynności / zawierania umów określonego rodzaju) albo (ii) do poszczególnych czynności (zawarcia konkretnie oznaczonej umowy). Udzielenie ww. pełnomocnictw jest bezpieczniejszym rozwiązaniem niż udzielenie pełnomocnictwa ogólnego (np. do reprezentowania spółki), które łatwiej skutecznie zakwestionować. **Jeżeli spółkę reprezentuje więcej niż jeden członek zarządu, również pełnomocnictwo musi zostać podpisane przez wymaganą liczbę członków zarządu.**

Należy pamiętać, że w pełni dopuszczalne jest złożenie podpisów na dwóch egzemplarzach tego samego dokumentu, jeżeli złożenie podpisu pod jednym jest utrudnione albo niemożliwe.

CZĘŚĆ 8

UPADŁOŚĆ I NIEWYPŁACALNOŚĆ

- Czy kłopoty z płaceniem zobowiązań związane z epidemią koronawirusa zmuszają firmę do ogłoszenia upadłości?
- Co może dać firmie postępowanie restrukturyzacyjne?
- Co jeżeli firma już nie płaci zobowiązań?
- Epidemia może się niedługo skończyć. Czy nadal mam składać wniosek o upadłość albo restrukturyzację?
- Kiedy mam podjąć działania związane z niewypłacalnością firmy?
- Czy kwarantanna albo zarażenie członka zarządu mogą zwalniać z obowiązku zgłoszenia wniosku o upadłość? Co jeżeli nie złożę terminowo tego wniosku?
- Czy pomoc państwa przyznana w tzw. pakiecie ośłonowym będzie mieć wpływ na obowiązki firmy związane z niewypłacalnością?
- Co mogę zrobić jeśli obawiam się, że to mój kontrahent będzie niewypłacalny?

CZĘŚĆ 8 - UPADŁOŚĆ I NIETYPLACALNOŚĆ

1. Czy kłopoty z płaceniem zobowiązań związane z epidemią koronawirusa zmuszają firmę do ogłoszenia upadłości?

Nie, firma może przetrwać trudny czas. Przedsiębiorca może uniknąć upadłości negocjując z wierzycielami przesunięcie terminów płatności zobowiązań albo otwierając sądowe postępowanie restrukturyzacyjne.

Firma musi jednak zareagować na problemy odpowiednio wcześniej i zaplanować, jak zarządzi kryzysem. Najlepiej jest reagować, zanim jeszcze upłyną terminy płatności zobowiązań i wtedy inicjować działania ratunkowe. Jedynie w niektórych przypadkach późniejsza reakcja uratuje biznes.

2. Co może dać firmie postępowanie restrukturyzacyjne?

Restrukturyzacja sądowa daje firmie czas na przeczekaanie kryzysu. Wstrzymuje zapłatę „starych” długów (np. ciągniętych kredytów albo niezapłaconych faktur) i daje ochronę przed egzekucją. **W postępowaniu sanacyjnym nie można prowadzić nawet egzekucji „nowych” długów. Otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego na czas chroni też zarząd przed odpowiedzialnością osobistą związaną z niewypłacalnością spółki (zob. pkt 6).**

Czas postępowania restrukturyzacyjnego można wykorzystać na restrukturyzację operacyjną, w tym redukcję zatrudnienia, zakończenie nierentownych kontraktów czy sprzedaż zbędnych aktywów. Działania te są najłatwiejsze w postępowaniu sanacyjnym.

3. Co jeżeli firma już nie płaci zobowiązań?

Przedsiębiorca powinien regularnie sprawdzać, czy będzie mógł terminowo zapłacić m. in. wynagrodzenia pracownicze, podatki, ZUS i należności kontrahentów. Jeżeli firma nie płaci zobowiązań, których terminy płatności już minęły – niezależnie od przyczyny – to może już być niewypłacalna i być może powinna złożyć wniosek o upadłość (czasem warto równocześnie złożyć wniosek restrukturyzacyjny – zob. pkt 4). Jest tak nawet gdy przyczyna niewypłacalności jest niezależna od przedsiębiorcy. **Istotna jest tu ocena, czy istnieje realna nadzieja na przywrócenie możliwości spłacania długów po ustaniu epidemii, na przykład gdy mimo epidemii udaje się utrzymać działające przedsiębiorstwo. Epidemia i rządowe ograniczenia nie oznaczają automatycznie niewypłacalności w rozumieniu prawnym.**

Ponadto rząd RP pracuje nad projektem ustawy, która wydłuży termin na złożenie wniosku o upadłość, jeżeli niewypłacalność powstała w wyniku epidemii. Termin ten wynosiłby trzy miesiące od dnia odwołania stanu epidemii. Warto więc przemyśleć, czy nie lepiej na razie poczekać ze złożeniem takiego wniosku. Sejm nie uchwalił do tej pory tej ustawy, więc obowiązek złożenia wniosku także nie został jeszcze zawieszony.

Uwaga: Negocjacje z wierzycielami po „dojściu” do stanu niewypłacalności nie usprawiedliwiają nieskładania wniosku o upadłość.

4. Epidemia może się niedługo skończyć. Czy nadal mam składać wniosek o upadłość albo restrukturyzację?

Wniosek restrukturyzacyjny składa się właśnie w sytuacji zagrożenia niewypłacalnością (np. jeżeli wiemy, że firma niedługo przestanie płacić zobowiązania), po to żeby zapobiec upadłości firmy. Dlatego to dziś jest dobry czas na reakcję wyprzedzającą kryzys zadłużenia i utratę firmy.

Jeżeli niewypłacalność już nastąpiła, również trzeba zacząć działać. Być może warto złożyć dwa wnioski jednocześnie – upadłościowy i restrukturyzacyjny. Przed sądem prymat z reguły ma wniosek nakierowany na ratowanie biznesu. Pamiętajmy, że każdy miesiąc biernego oczekiwania, że problem „sam się rozwiąże”, będzie zbliżał firmę do upadłości (i może powodować odpowiedzialność zarządu spółki).

5. Kiedy mam podjąć działania związane z niewypłacalnością firmy?

Wniosek o upadłość należy złożyć w 30 dni od powstania stanu niewypłacalności (kiedy już wiemy, że firma nie spłaci terminowo 100% zobowiązań) (zob. jednak pkt 3 powyżej). Popularny pogląd, że można bezpiecznie nie płać faktur przez 3 miesiące jest błędny. Trzymiesięczne zaległości w spłacie faktur jedynie ułatwiają złożenie wniosku o upadłość wierzycielowi – ale nie wyłączają obowiązku złożenia wniosku przez zarząd, jeśli niewypłacalność nastąpiła wcześniej.

Wniosek restrukturyzacyjny warto składać jak najszybciej, jeszcze zanim nadejdzie niewypłacalność przedsiębiorstwa. Jeżeli wiemy, że przedsiębiorstwo najpewniej zaprzestanie terminowych spłat zobowiązań niebawem, to jest to najwyższy czas na wdrożenie restrukturyzacji sądowej.

6. Czy kwarantanna albo zarażenie członka zarządu mogą zwalniać z obowiązku zgłoszenia wniosku o upadłość? Co jeżeli nie złożę terminowo tego wniosku?

Zasadniczo nie. Wniosek o upadłość może (i powinien) złożyć każdy członek zarządu. Brak wypełnienia tego obowiązku naraża zarząd spółki na odpowiedzialność, w tym karną, podatkową i odszkodowawczą wobec wierzycieli.

Jeżeli jednak opóźnienie w złożeniu wniosku daje się rozsądnie uzasadnić, np. przez paraliż działu księgowości spowodowany kwarantanną, to sąd powinien wziąć to pod uwagę orzekając w sprawie odpowiedzialności członka zarządu. Nie ma jednak takiej gwarancji, zwłaszcza przy odpowiedzialności podatkowej.

7. Czy pomoc państwa przyznana w tzw. pakiecie ośłonowym będzie mieć wpływ na obowiązki firmy związane z niewypłacalnością?

Wypłacalność firmy należy oceniać z uwzględnieniem rozwiązań z tzw. tarczy antykryzysowej dla przedsiębiorców, jeżeli przedsiębiorca podejmuje działania, aby z nich skorzystać. Wszelkie ulgi czy odroczenia w spłacie zobowiązań publicznoprawnych, kredytowych, czy pracowniczych będą miały pozytywny wpływ na tak zwany test niewypłacalności płynnościowej (pokazujący czy firma może terminowo spłacać długi) i mogą pomóc w uniknięciu upadłości. Nie będą one jednak istotne dla testu na niewypłacalność bilansową (pokazującego czy firma jest nadmiernie zadłużona).

Rozwiązania ustawowe nie obejmują jednak wszystkich zobowiązań – w tym handlowych, np. z tytułu dostaw usług i towarów oraz leasingu (można jednak objąć je postępowaniem restrukturyzacyjnym).

8. Co mogę zrobić, jeśli obawiam się, że to mój kontrahent będzie niewypłacalny?

Należy zweryfikować, co umowa z kontrahentem przewiduje na wypadek:

- jego niewypłacalności,
- zagrożenia, że nie spełni swojego świadczenia, albo
- opóźnienia w wykonaniu zobowiązań po jego stronie.

Również Kodeks cywilny pozwala wstrzymać się ze świadczeniem należnym w pierwszej kolejności (zarówno z zapłatą, jak też z dostawą lub usługą), jeżeli możemy wykazać, że spełnienie świadczenia przez kontrahenta jest zagrożone. Na tej zasadzie można żądać od kontrahenta np. przedpłat w całości lub w części.

Uwaga: Klauzule umowne pozwalające wypowiedzieć umowę w razie złożenia wniosku o upadłość albo restrukturyzację, jak też w razie ogłoszenia upadłości czy otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego, są nieważne. Dlatego aby dowiedzieć się jak bezpiecznie handlować z kontrahentem zagrożonym niewypłacalnością, lepiej zgłosić się do prawnika niż polegać na własnym przeczuciu.

CZĘŚĆ 9

UBEZPIECZENIA

- Czy z polisy OC działalności gospodarczej uzyskam odszkodowanie w obecnej sytuacji?
- Kiedy ubezpieczyciel wypłaci mi odszkodowanie z polisy utraty zysku za straty finansowe w zaistniałej sytuacji?

CZĘŚĆ 9 - UBEZPIECZENIA

1. Czy z polisy OC działalności gospodarczej uzyskam odszkodowanie w obecnej sytuacji?

Z polisy OC działalności gospodarczej wypłacane jest odszkodowanie za zawinione działania przedsiębiorcy, np. za niewykonanie umowy.

Obecnie w większości sytuacji niewykonanie umowy z kontrahentem wskutek epidemii koronawirusa będzie stanowiło przypadek siły wyższej i nie będzie powodowało odpowiedzialności przedsiębiorcy i konieczności zapłaty kar umownych lub odszkodowania dla kontrahentów. W takich sytuacjach nie będzie więc konieczności korzystania z polisy OC.

Natomiast w innych sytuacjach, gdy niewykonanie umowy będzie tylko pośrednio następstwem siły wyższej i nie będzie zwalniało przedsiębiorcy z odpowiedzialności, wtedy polisa OC powinna zapewnić ochronę, o ile dany przypadek nie będzie podlegał szczególnym wyłączeniom w polisie.

2. Kiedy ubezpieczyciel wypłaci mi odszkodowanie z polisy utraty zysku za straty finansowe w zaistniałej sytuacji?

Większość umów ubezpieczenia utraty zysku jest powiązana z umowami ubezpieczenia mienia i przewidują wypłatę odszkodowania w przypadku, gdy doszło do szkody w mieniu, a utrata zysku jest wynikiem tej szkody. Obecnie straty finansowe będą głównie skutkiem innych zdarzeń niż szkoda w mieniu i ubezpieczyciele nie będą wypłacali odszkodowań z tego tytułu.

Natomiast w przypadkach, gdy przedsiębiorca będzie miał szkodę w mieniu (zepsucie się krótkoterminowych zapasów lub inne podobne szkody), wtedy będzie można dochodzić odszkodowania od ubezpieczyciela za zysk utracony w związku z takim zdarzeniem, jeżeli polisa nie przewiduje innych wyłączeń.

CZĘŚĆ 10

CYBERBEZPIECZEŃSTWO I TAJEMNICA PRZEDSIĘBIORSTWA

- Czy obecna sytuacja epidemii ma wpływ na bezpieczeństwo moich działań w Internecie?
- Jak mogę zapewnić bezpieczeństwo moich działań w Internecie?
- Co zrobić aby praca zdalna nie stanowiła zagrożenia dla cyberbezpieczeństwa?
- Czy obecna sytuacja może mieć wpływ na kwestie poufności danych i ochronę tajemnicy przedsiębiorstwa?
- Co zrobić by zapewnić ochronę informacji poufnych i tajemnicy przedsiębiorstwa?
- Jak mogę zapewnić ciągłość działań mojej firmy?
- Co zrobić aby zaistniała sytuacja nie stanowiła zagrożenia dla informacji poufnych i tajemnicy przedsiębiorstwa?

CZĘŚĆ 10 - CYBERBEZPIECZEŃSTWO I TAJEMNICA PRZEDSIĘBIORSTWA

1. Czy obecna sytuacja epidemii ma wpływ na bezpieczeństwo moich działań w Internecie?

Obecna sytuacja wpływa niekorzystnie na bezpieczeństwo transakcji internetowych, ponieważ przestępcy internetowi wykorzystują okoliczności nadzwyczajne i związany z tym brak informacji **w celu wyłudzenia pieniędzy od osób fizycznych oraz przedsiębiorców**. Należy się zatem spodziewać zwiększonej liczby oszustw internetowych, które mogą polegać w szczególności na:

- przesyłaniu wiadomości mailowych oraz SMS-ów, w których treści będziemy zachęceni do uczestniczenia np. w zbiórce pieniędzy na określony cel lub przelania środków pieniężnych na wskazany przez oszustów rachunek bankowy (np. w związku z rzekomym obowiązkiem, jaki ma wynikać z nowych przepisów prawa związanych z epidemią);
- usiłowaniu sprzedaży przez oszustów nieistniejących towarów, czyli szczepionek na wirusa lub odzieży ochronnej (np. maseczki);
- przesyłaniu zainfekowanych fałszywych wiadomości mailowych (pochodzących rzekomo np. od Ministra Zdrowia lub SANEPID-u), w których treści będziemy zachęceni do zapoznania się przykładowo z informacją na temat rzekomej szczepionki, a po naciśnięciu na przykład w dany link (odesłanie internetowe) lub załącznik zainfekujemy nasz komputer np. oprogramowaniem szpiegującym;
- przesyłaniu fałszywych wiadomości mailowych (np. od rzekomego sztabu kryzysowego lub Urzędu Skarbowego) w celu wyłudzenia od nas danych osobowych (numer dowodu osobistego, adres zamieszkania itp.), lub
- podmienianiu numeru rachunków bankowych w treści już uprzednio przesłanej przez nas faktury.

2. Jak mogę zapewnić bezpieczeństwo moich działań w Internecie ?

W pierwszej kolejności należy pamiętać o tym, żeby nie dokonywać żadnych przelewów pieniężnych bez uprzedniego sprawdzenia:

- źródła wiadomości mailowej/SMS, oraz
- wskazanego w wiadomości mailowej/SMS rachunku bankowego w ramach wykazu podatników VAT, który dostępny jest pod adresem: <https://www.podatki.gov.pl/wykaz-podatnikow-vat-wyszukiwarka>.

Należy także pamiętać o tym, że **żaden podmiot publiczny (np. Minister Zdrowia lub SANEPID) nie zwróci się do nas o żaden przelew pieniężny w treści wiadomości SMS / mailowej**. Takich wiadomości powinniśmy zatem oczekiwać wyłącznie od podmiotów, z którymi pozostajemy w stałych relacjach handlowych (np. operator komórkowy) oraz gdy dotyczą standardowych działań, czyli np. płatności zaległego rachunku.

Jednocześnie pamiętajmy o tym, że nawet w takim przypadku nie otrzymamy żadnego linku bezpośrednio do strony płatności. Wiadomości takie bowiem stanowią z reguły jedynie przypomnienie o zaległości, a nie początek jakiegokolwiek transakcji. Nie zwracamy również uwagi na wiadomości sugerujące nagłą konieczność uiszczenia dodatkowej opłaty, na przykład za przesyłkę kurierską. W przypadku przesyłania faktur rekomendowane jest z kolei ich zaszyfrowanie lub stosowanie innych środków bezpieczeństwa, o których można przeczytać m.in. na takich dedykowanym kwestiom bezpieczeństwa stronach, jak sekurak.pl, niebezpiecznik.pl czy też zaufanatrzeciastrona.pl.

3. Co zrobić, aby praca zdalna nie stanowiła zagrożenia dla cyberbezpieczeństwa ?

W przypadku rozpoczęcia świadczenia usług w trybie pracy zdalnej rekomendowane jest wdrożenie **szeregu zabezpieczeń o charakterze prawnym, organizacyjnym oraz technicznym**. Z informacjami na temat zabezpieczeń

technicznych można zapoznać się w ramach specjalnie przeznaczonych do tego celu stron internetowych (np. se-kurak.pl, niebezpiecznik.pl czy też zaufanatrzeciastrona.pl).

Z kolei w zakresie zabezpieczeń prawnych oraz organizacyjnych rekomendowane jest **dostosowanie zawartych dotychczas umów** do nowych okoliczności, czyli uwzględnienie faktu, że nasze przedsiębiorstwo może nie być w stanie spełnić dotychczasowych obowiązków w zakresie na przykład zapewnienia poufności informacji. W związku z powyższym należy porozumieć się z kontrahentami w celu uregulowania **nowego standardu współpracy w nadzwyczajnych okolicznościach**, który będzie odpowiadał realiom pracy w trybie zdalnym (**porozumienie w sprawie okresowej zmiany warunków świadczenia usług**).

Ponadto wskazane jest ustanowienie **regulaminu pracy zdalnej**, w celu przedstawienia zatrudnionemu personelowi wszystkich obowiązków, jakie są związane z nową organizacją sposobu pracy i wynikającą z tego dbałością o powierzony sprzęt teleinformatyczny, informacje poufne oraz dokumentację. Rekomendowane jest także przeprowadzenie **instruktaży dla personelu** przed rozpoczęciem świadczenia pracy zdalnej oraz odebranie od poszczególnych pracowników i współpracowników, świadczących pracę zdalną, stosownych **oświadczeń dotyczących zasad ochrony powierzonych danych** oraz konsekwencji naruszenia tych zasad.

4. Czy obecna sytuacja może mieć wpływ na kwestie poufności danych i ochronę tajemnicy przedsiębiorstwa?

Zaistniała sytuacja, która zmusiła przedsiębiorców do skierowania pracowników do pracy zdalnej, może powodować trudności w zapewnieniu bezpieczeństwa informacji poufnych i tajemnicy przedsiębiorstwa. Zgodnie z istniejącymi regulacjami, to na przedsiębiorcy ciąży obowiązek dochowania należytej staranności w odniesieniu do zachowania poufności jego cennych tajemnic przedsiębiorstwa oraz monitorowania ich wykorzystywania. Brak należytej staranności w tym względzie ma ten skutek, że informacja przedsiębiorcy utraci walor „poufności” lub „tajemnicy”. Z tego względu należy zwracać uwagę na najczęstsze błędy w zakresie ochrony takich informacji:

- korzystanie przez pracowników przy okazji pracy zdalnej z własnych, prywatnych komputerów, narzędzi komunikacyjnych oraz adresów email, które nie posiadają odpowiednich zabezpieczeń;
- zapisywanie danych pracodawcy na prywatnych zasobach pracownika (komputerach, serwerach, pocztach) w celu ich późniejszego wykorzystania;
- łączenie się ze środowiskiem IT pracodawcy poprzez sieci otwarte (publiczne) lub w obecności członków rodziny, którzy mogą uzyskać dostęp do informacji pracodawcy;
- pozostawianie niezabezpieczonego komputera w obecności innych, w tym małoletnich, członków rodziny, którzy nie powinni mieć dostępu do zasobów pracodawcy;
- pomijanie obowiązujących zasad bezpieczeństwa, np. logowanie się do środowiska z pominięciem zasad uwierzytelniania, bez odpowiedniego tunelowania lub wielokrotnego korzystania z tych samych tokenów;
- otrzymanie przez pracownika dostępu do niewłaściwych, w tym zbyt szerokich zasobów pracodawcy;
- druk materiałów pracodawcy na domowych drukarkach, a następnie pozostawianie dokumentów niezabezpieczonych;
- brak właściwego zniszczenia lub usunięcia informacji poufnych i stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa.

5. Co zrobić, by zapewnić ochronę informacji poufnych i tajemnicy przedsiębiorstwa?

W pierwszej kolejności należy przypomnieć pracownikom o zasadach ochrony informacji poufnych i tajemnicy przedsiębiorstwa. Jeśli pracodawca posiada instrukcję korzystania z systemu teleinformatycznego, należy wskazać na konieczność jej stosowania również w przypadku pracy zdalnej lub z wykorzystaniem prywatnych narzędzi.

Jeżeli pracodawca nie dysponuje odpowiednimi procedurami w tym zakresie, rekomendujemy stosowanie podstawowych zasad bezpieczeństwa:

- wygaszanie ekranu i blokadę komputera, za każdym razem gdy oddalamy się od niego;
- o ile to możliwe, niezapisywanie na prywatnych zasobach jakichkolwiek danych, zaś jeśli musimy to robić, utworzenie odrębnego katalogu zabezpieczonego hasłem przed dostępem naszych bliskich;
- ograniczenie druku do naprawdę niezbędnych dokumentów (chronimy przy okazji środowisko) i ich późniejsze zniszczenie;
- logowanie się zgodnie z zasadami bezpieczeństwa;
- nieinstalowanie programów pochodzących z nieznanego źródła;
- unikanie otwartych sieci do łączenia się z zasobami pracodawcy;
- regularne skanowanie komputera za pomocą programów antywirusowych.

Budujmy w pracownikach wrażliwość powyższych zasad oraz świadomość, że jeśli jakiegokolwiek rozwiązania są dla nich niejasne lub mają jakiegokolwiek problemy techniczne, mogą liczyć na naszą pomoc. Lepiej odpowiedzieć wiele razy na to samo pytanie, niż ryzykować utratę istotnych tajemnic naszego przedsiębiorstwa.

6. Jak mogę zapewnić ciągłość działań mojej firmy?

Ostatnie dni pokazały, że zapewnienie ciągłości działań jest niezwykle ważna dla zapewnienia możliwości funkcjonowania naszych przedsiębiorstw. Konieczność pracy zdalnej, zwiększone obciążenie infrastruktury, a także problemy techniczne po stronie dostawców sieci telekomunikacyjnej wymuszają reorganizację pracy. Pamiętajmy, by w najbliższych dniach monitorować zasoby techniczne i ludzkie, jakimi dysponujemy dla zapewnienia zdalnego dostępu do naszego środowiska IT. Podejmijmy również następujące działania:

- wytypujmy osoby odpowiedzialne za monitorowanie środowiska IT, zgłaszanie ewentualnych awarii i koordynację napraw w tym zakresie;
- wytypujmy osoby, które w pierwszej kolejności powinny móc korzystać z naszych zasobów lub którym dostęp do środowiska IT powinien być przywrócony w pierwszej kolejności;
- jeśli nasze zasoby są zbyt obciążone, nadajmy priorytety dostępu lub zmodyfikujmy godziny dostępu – tak by dostęp do naszych zasobów miały osoby, bez których nasze przedsiębiorstwo nie może funkcjonować.

7. Co zrobić, aby zaistniała sytuacja nie stanowiła zagrożenia dla informacji poufnych i tajemnicy przedsiębiorstwa?

W przypadku rozpoczęcia świadczenia usług w trybie pracy zdalnej zwróćmy pracownikom uwagę na podstawowe zasady bezpieczeństwa oraz przypominajmy o istotnych ryzykach związanych z cyberbezpieczeństwem.

O ile to możliwe, umożliwiamy pracownikom dostęp do naszych zasobów wyłącznie ze służbowych stacji roboczych oraz poprzez służbowe narzędzia i pocztę email, z wykorzystaniem np. tuneli VPN lub innych rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo. Wymagajmy co najmniej dwustopniowego uwierzytelniania się pracowników.

Z kolei w zakresie zabezpieczeń prawnych oraz organizacyjnych rekomendowane jest wprowadzenie procedur kategoryzacji i ochrony informacji poufnych i tajemnicy przedsiębiorstwa. Pomyślmy o zapewnieniu ciągłości działań i odpowiednim zarządzaniu naszymi siłami i środkami na wypadek przedłużających się trudności lub ewentualnej awarii. Konieczne jest także przeprowadzenie szkoleń i budowanie świadomości wśród pracowników w zakresie zasad pracy zdalnej, ochrony informacji poufnych i tajemnicy przedsiębiorstwa. Poinformujmy wyraźnie pracowników o konsekwencji naruszenia ustalonych zasad w tym zakresie.

CZĘŚĆ 11

SĄDY

- Jaki wpływ ma epidemia COVID-19 na funkcjonowanie sądów?
- Czy w czasie epidemii COVID-19 będą terminy procesowe? Czy jeśli jestem objęty kwarantanną, muszę w terminie składać pisma (np. apelację)?
- Czy obecnie mogę złożyć pismo do sądu wyłącznie e-mailem?
- Czy w czasie epidemii będą terminy przedawnienia? Czy roszczenie może się przedawnić, jeśli w okresie epidemii nie złożę pozwu?

CZĘŚĆ 11 - SĄDY

1. Jaki wpływ ma epidemia COVID-19 na funkcjonowanie sądów?

Wszelkie kwestie organizacji działalności sądów należą do kompetencji prezesów poszczególnych sądów, stąd decyzje co do ograniczenia działalności poszczególnych sądów i ich dostępności są różne. Informacje co do podjętych w danym sądzie środków i ograniczeń publikowane są na stronach internetowych sądów (biuletyn informacji publicznej).

Niezależnie od powyższego działalność orzecznicza sądów została poważnie ograniczona ustawowo przez art. 15zsz Ustawy COVID-19, który przewiduje, że w okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii:

- nie przeprowadza się rozpraw ani posiedzeń jawnych, z wyjątkiem spraw pilnych, tj. niektórych kwestii karnych i rodzinnych;
- nie rozpoczynają się i nie biegną terminy procesowe i sądowe.

Wobec braku generalnego wyłączenia działalności sądów należy się spodziewać, że sądy poza sprawami oznaczonymi jako pilne będą mogły rozstrzygać:

- sprawy niewymagające przeprowadzenia rozprawy (na posiedzeniach niejawnych);
- sprawy z zakresu kontroli udzielania zamówień publicznych i postępowań odwoławczych w związku z zamówieniami publicznymi (wyjątek przewidziany w art. 15zsz ust. 3 Ustawy COVID-19).

W przypadkach ewentualnego całkowitego zaprzestania czynności przez konkretne sądy (np. wobec kwarantanny), w Ustawie COVID-19 przewidziano system wyznaczenia do rozpoznawania spraw pilnych innych sądów równorzędnych.

2. Czy w czasie epidemii COVID-19 biegną terminy procesowe? Czy jeśli jestem objęty kwarantanną, muszę w terminie składać pisma (np. apelację)?

Ustawa COVID-19 przewiduje wstrzymanie rozpoczęcia i zawieszenie na czas stanu epidemii i zagrożenia epidemicznego biegu biegnących terminów procesowych i sądowych (w ramach już toczących się postępowań), jednakże z wyłączeniem m.in. tak zwanych spraw pilnych (niektórych karnych i rodzinnych) oraz postępowań dotyczących kontroli udzielania zamówień publicznych i postępowań odwoławczych w związku z zamówieniami publicznymi. Powyższe oznacza, że poza wskazanymi wyjątkami nie ma konieczności składania terminowych pism (np. apelacji), bowiem terminy na ich złożenie upłyną dopiero po odwołaniu stanu epidemii lub zagrożenia epidemicznego.

Sądy nadal mogą orzekać także na posiedzeniach niejawnych. Szczególnego znaczenia może nabrać w związku z tym instytucja postanowień o zabezpieczeniu roszczeń, mocą których sądy mogą np. uregulować wzajemne obowiązki i prawa stron na czas trwania przyszłego procesu (postanowienia takie powinny co do zasady być wydane w ciągu 7 dni).

3. Czy obecnie mogę złożyć pismo do sądu wyłącznie e-mailem?

Ustawodawca nie zdecydował się (mimo zamierzeń ujętych w projektach ustaw) na przyjęcie szczególnych regulacji ustawowych na czas stanu epidemii COVID-19, reguły pozostają więc niezmiennie.

Na gruncie obecnie obowiązujących przepisów możliwości składania pism drogą elektroniczną są bardzo ograniczone (praktycznie wyłącznie do elektronicznego postępowania upominawczego).

Orzecznictwo pod pewnymi warunkami dopuszcza możliwość składania pism (również środka odwoławczego) drogą elektroniczną pod warunkiem późniejszego uzupełnienia braku w postaci oryginalnego podpisu (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2012 r., III CZP 9/12). Niestety w takim przypadku Sąd Najwyższy wskazał, że **terminem wniesienia takiego pisma nie jest data jego wpływu na skrzynkę e-mail sądu, lecz bardzo niepewna data**

jego wydruku przez sekretariat sądowy. Z uwagi na możliwe ograniczenia pracy sekretariatów sądowych nie ma żadnej pewności, kiedy pismo zostanie wydrukowane i oznaczone prezentatą wpływu do akt – co wiąże się z istotnym ryzykiem negatywnych skutków wynikających z niezachowania terminu.

4. Czy w czasie epidemii bęgną terminy przedawnienia? Czy roszczenie może się przedawnić, jeśli w okresie epidemii nie złożę pozwu?

Mimo tego, że planowano ustawowe zawieszenie terminów przedawnienia i innych terminów prawa cywilnego, ostatecznie przyjęto jedynie zawieszenie na czas stanu epidemii i zagrożenia epidemicznego terminów wynikających z prawa administracyjnego (nowy art. 15zrzr Ustawy COVID-19).

W związku z tym nadal konieczne jest podejmowanie terminowych czynności zmierzających do wszczęcia postępowań przed właściwymi sądami (w tym wytaczanie powództw) przerywających takie terminy mimo tego, że wobec zawieszenia terminów sądowych i procesowych oraz odwołania rozpraw w okresie stanu epidemii, większość spraw nie będzie się toczyć, bo nie będzie mógł zakończyć biegu żaden termin (np. na złożenie odpowiedzi na pozew).

Zgodnie z ogólnymi zasadami do zawieszenia biegu przedawnienia konieczne jest, aby wskutek siły wyższej doszło do „niemożności dochodzenia praw” (art. 121 pkt 4 k.c.). Nie można w sposób jednoznaczny uznać, że taki stan istnieje już dziś, bowiem w związku z niebezpieczeństwem zakażenia koronawirusem COVID-19 wstrzymane jest jedynie prowadzenie jawnych rozpraw (z wyłączeniem spraw pilnych) i zawieszenie biegu terminów. Nie oznacza to zatem, że zawieszono działalność sądów całkowicie. Oznacza to, że nie sposób bezpiecznie przyjąć, że terminy przedawnienia zawieszają się zgodnie z ogólnymi zasadami.

CZĘŚĆ 12

ZAMÓWIENIA PUBLICZNE

- Zostałem wezwany do uzupełnienia dokumentów w toku prowadzonego przetargu. Czy w zaistniałej sytuacji mogę tych dokumentów nie uzupełniać, bez żadnych konsekwencji?
- W najbliższym czasie upływa termin składania ofert w ważnym dla mojej spółki przetargu. Czy termin ten zostanie automatycznie przesunięty?
- Został właśnie wszczęty bardzo ważny dla mojej spółki przetarg. SIWZ obowiązująca w tym przetargu zawiera szereg niekorzystnych rozwiązań. Czy pomimo utrzymującej się sytuacji możliwe jest skarżenie SIWZ w drodze odwołania do Krajowej Izby Odwoławczej?
- Oferta konkurenta została właśnie uznana za najkorzystniejszą w przetargu. Czy pomimo utrzymującej się sytuacji możliwe jest zaskarżenie tej czynności, a jeżeli tak, to jaki wpływ będzie miało powyższe na dalszy bieg postępowania?
- Dostarczamy do szpitali szereg wyrobów, które mogą służyć zwalczaniu epidemii wywołanej wirusem SARS-CoV-2. Normalnie nasze wyroby sprzedawaliśmy w drodze przetargów, gdzie konkurowały z nami inne firmy. Obecnie szpital proponuje nam zawarcie umowy z wyłączeniem przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych. Czy tak można?

CZĘŚĆ 12 - ZAMÓWIENIA PUBLICZNE

1. **Zostałem wezwany do uzupełnienia dokumentów w toku prowadzonego przetargu. Czy w zaistniałej sytuacji mogę tych dokumentów nie uzupełniać bez żadnych konsekwencji?**

Na chwilę obecną nie zostały przyjęte mechanizmy prawne, które pozwalałyby uniknąć konsekwencji wynikających z nieuzupełnienia dokumentów, do których przedłożenia zobowiązany został wykonawca. Jeżeli wykonawca spotkałby się z sytuacją, w której nie może przedłożyć wymaganych dokumentów z obiektywnych przyczyn (np. niemożność uzyskania w wyznaczonym terminie urzędowych zaświadczeń), to wskazanym byłoby poinformowanie o tym fakcie zamawiającego z prośbą o wydłużenie terminu wyznaczonego na uzupełnienie dokumentów lub na unieważnienie czynności wezwania (w ostateczności nawet o unieważnienie postępowania, jeżeli zaistniała sytuacja mogłaby mieć istotny wpływ na jego wynik) i jej ponowienie dopiero w chwili, kiedy pozyskanie niezbędnych dokumentów będzie obiektywnie możliwe. Jeżeli powyższe nie spotka się z pozytywną reakcją ze strony zamawiającego, pozostaje wyłącznie próba zakwestionowania ewentualnych konsekwencji wynikających z nieuzupełnienia żądanych dokumentów poprzez złożenie odwołania do Prezesa Krajowej Izby Odwoławczej.

2. **W najbliższym czasie upływa termin składania ofert w ważnym dla mojej spółki przetargu. Czy termin ten zostanie automatycznie przesunięty?**

Na chwilę obecną nie zostały przyjęte mechanizmy prawne, które skutkowałyby automatycznym przesunięciem terminów składania ofert w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego. Jeżeli wykonawca spotkałby się z sytuacją, w której nie może złożyć oferty z obiektywnych przyczyn, to wskazanym byłoby złożenie do zamawiającego wniosku z prośbą o przesunięcie terminu składania ofert. Zamawiający wprawdzie nie jest w żaden sposób związany takim wnioskiem, ale nie można wykluczyć, że ostatecznie przychyli się do stanowiska wykonawcy, zwłaszcza jeżeli w podobnej sytuacji znajdą się także inni potencjalni oferenci.

3. **Został właśnie wszczęty bardzo ważny dla mojej spółki przetarg. SIWZ obowiązująca w tym przetargu zawiera szereg niekorzystnych rozwiązań. Czy pomimo utrzymującej się sytuacji możliwe jest skarżenie SIWZ w drodze odwołania do Krajowej Izby Odwoławczej?**

Na chwilę obecną nie zostały przyjęte mechanizmy prawne, które skutkowałyby automatycznym zawieszeniem terminów na korzystanie przez wykonawców ze środków ochrony prawnej, w tym z możliwości złożenia odwołania do Prezesa Krajowej Izby Odwoławczej. Odwołania mogą być w dalszym ciągu składane, jednakże biuro podawcze Krajowej Izby Odwoławczej funkcjonuje obecnie w trybie ograniczonego bezpośredniego kontaktu. Wskazanym jest zatem korzystanie z możliwości składania odwołań za pośrednictwem Elektronicznej Skrzynki Podawczej ePUAP. Konieczne jest jednak w takim przypadku posiadanie kwalifikowanego podpisu elektronicznego. Dodatkowo, należy zwrócić uwagę, że z uwagi na utrzymującą się obecnie sytuację w kraju, nie odbywają się rozprawy ani posiedzenia jawne przed Krajową Izbą Odwoławczą. Odbywają się natomiast posiedzenia niejawne.

4. **Oferta konkurenta została właśnie uznana za najkorzystniejszą w przetargu. Czy pomimo utrzymującej się sytuacji możliwe jest zaskarżenie tej czynności, a jeżeli tak, to jaki wpływ będzie miało powyższe na dalszy bieg postępowania?**

Na chwilę obecną nie zostały przyjęte mechanizmy prawne, które skutkowałyby automatycznym zawieszeniem terminów na korzystanie przez wykonawców ze środków ochrony prawnej, w tym z możliwości złożenia odwołania do Prezesa Krajowej Izby Odwoławczej ([zob. odpowiedź na pytanie powyżej](#)). Można powiedzieć, że intencja prawodawcy zmierza w kierunku jednoznacznego potwierdzenia, że bieg terminów wynikających z ustawy Prawo zamówień publicznych nie ulega zawieszeniu (zawieszeniu ulegają jedynie terminy związane ze skargą na rozstrzygnięcie KIO). W przypadku wniesienia odwołania w opisanej powyżej sytuacji, zamawiający nie może zawrzeć umowy do czasu ogłoszenia przez Izbę wyroku lub postanowienia kończącego postępowanie odwoławcze. Warto

jednak zwrócić uwagę, że nie odbywają się obecnie rozprawy ani posiedzenia jawne. Z powyższego można wnioskować, że możliwe jest obecnie rozpoznanie ewentualnego wniosku złożonego przez zamawiającego o uchYLENIE zakazu zawarcia umowy z uwagi na wniesione odwołanie. Izba bowiem rozpoznaje taki wniosek na posiedzeniu niejawnym. Powyższe nie zmienia jednak faktu, że Izba uchylił zakaz zawarcia umowy w takim przypadku wyłącznie w przypadku spełnienia się przesłanek ustawowych do tego, wskazanych w art. 183 ust. 2 ustawy Prawo zamówień publicznych.

5. Dostarczamy do szpitali szereg wyrobów, które mogą służyć zwalczaniu epidemii wywołanej wirusem SARS-CoV-2. Normalnie nasze wyroby sprzedawaliśmy w drodze przetargów, gdzie konkurowały z nami inne firmy. Obecnie szpital proponuje nam zawarcie umowy z wyłączeniem przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych. Czy tak można?

Zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, do zamówień, których przedmiotem są dostawy lub usługi niezbędne do przeciwdziałania COVID-19, nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1843, ze zm.), jeżeli zachodzi wysokie prawdopodobieństwo szybkiego i niekontrolowanego rozprzestrzeniania się choroby lub jeżeli wymaga tego ochrona zdrowia publicznego. Powyższe oznacza, że zamawiający może nie stosować przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych pod warunkiem, że przedmiotem zamówienia są towary lub usługi niezbędne do przeciwdziałania COVID-19, oraz że zachodzi wysokie prawdopodobieństwo szybkiego i niekontrolowanego rozprzestrzeniania się choroby lub wymaga tego ochrona zdrowia publicznego. Co istotne, obie przesłanki wskazane powyżej muszą być spełnione łącznie. Tym samym, z uwagi na nadzwyczajną sytuację i wskazany powyżej przyjęty mechanizm prawny, możliwe jest zawarcie umowy w opisanej w niniejszym pytaniu sytuacji.

CZĘŚĆ 13

ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE

- Czy można się przygotować na kryzysy w przyszłości?
- Jak modelowo powinna wyglądać procedura zarządzania kryzysowego?
- Czy wdrożenie procedury pomoże mi zarządzić kryzysem?

CZĘŚĆ 13 - ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE

1. Czy można się przygotować na kryzysy w przyszłości?

Sytuacje kryzysowe mają to do siebie, że przychodzą niezapowiedziane. Stąd możliwość przygotowania się na ich nadejście jest utrudniona, co wiąże się również ze zwiększonym prawdopodobieństwem poniesienia negatywnych konsekwencji takich wydarzeń przez organizację.

Jednakże efektywnym rozwiązaniem, które pozwoli zminimalizować negatywne konsekwencje podobnych zdarzeń w przyszłości, jest **wdrożenie procedury zarządzania kryzysowego**.

2. Jak modelowo powinna wyglądać procedura zarządzania kryzysowego?

Uniwersalna procedura zarządzania kryzysowego powinna składać się z następujących elementów:

1. **Określenie zasad identyfikowania źródeł kryzysu** – nie w każdej sytuacji przyczyny kryzysu będą tak klarowne jak w przypadku epidemii. Ich przyczyny mogą być złożone i powodowane wieloma czynnikami. Istotne jest zatem, aby prawidłowo identyfikować już pierwsze symptomy mogące sugerować późniejszą eskalację kryzysu.
2. **Określenie symptomów, ewentualnej eskalacji oraz późniejszej deeskalacji kryzysu** – określenie symptomów kryzysu jest bezpośrednio powiązane z identyfikacją jego źródła. Ich prawidłowe zidentyfikowanie pozwoli na szacunkową ocenę ewentualnej eskalacji kryzysu oraz wstępne określenie terminu jego deeskalacji.
3. **Sztab kryzysowy** – procedura powinna uprawniać odpowiednie organy organizacji do powołania sztabu kryzysowego, który będzie mógł efektywnie wdrażać i egzekwować zapisy procedury.
4. **Redefiniowanie strategii przedsiębiorstwa na czas trwania kryzysu** – specyficzna sytuacja wymaga specyficznych działań. Po określeniu skali eskalacji kryzysu, organizacja powinna podjąć decyzję o dostosowaniu swojej strategii biznesowej do nowych warunków. Działania powinny zakładać odpowiednie zmniejszenie lub zwiększenie kosztów, kroki podejmowane w stosunku do kontrahentów czy rozłożenie w czasie podejmowanych decyzji.
5. **Właściwy podział ról, zadań i kompetencji na wypadek sytuacji kryzysowej** – na podstawie nowej strategii organizacja powinna dokonać przeglądu obowiązującego w organizacji podziału ról, zadań i kompetencji. Przegląd pozwoli na ich dostosowanie do nowej strategii, poprzez zwiększenie lub zmniejszenie uprawnień czy przydzielenie nowych zadań do określonych osób.
6. **Określenie możliwych skutków kryzysu (finansowych, wizerunkowych) dla organizacji** – następnym krokiem dla każdej organizacji powinno być obiektywne oszacowanie możliwych skutków kryzysu – strat lub korzyści finansowych czy wizerunkowych, jakie organizacja może ponieść.
7. **Wdrożenie środków naprawczych** – określony w ten sposób bilans strat i korzyści może pozwolić na ich odpowiednią minimalizację lub maksymalizację, poprzez wdrożenie odpowiednich środków naprawczych dostosowanych do sytuacji.
8. **Określenie zasad komunikacji** – procedura powinna również określać zasady prowadzenia komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej. Wskazywać osoby odpowiedzialne za jej prowadzenie oraz określenie zakresu jej prowadzenia.

3. Czy wdrożenie procedury pomoże mi zarządzić kryzysem?

Implementowana procedura kryzysowa pomoże usprawnić zasady postępowania w sytuacji kryzysu. Przy prawidłowym wyznaczeniu zakresów odpowiedzialności, zarządzanie kryzysowe powinno przebiec szybko i sprawnie, a sam proces powinien zacząć się na wczesnym etapie kryzysu.

To zaś pozwoli uchronić organizację przed nieprzemyślanymi, chaotycznymi działaniami i zminimalizuje negatywne konsekwencje kryzysu. Nie będą pojawiać się wątpliwości w zakresie podziału obowiązków i przypisywania odpowiedzialności, co usprawni również procesy decyzyjne. Całość tych działań umożliwi organizacji kompleksowe zarządzanie kryzysem i wdrożenie odpowiednich środków naprawczych.

CZĘŚĆ 14

MARKETING I REKLAMA

Jak mogę reklamować swoje produkty lub usługi?

CZĘŚĆ 14 - MARKETING I REKLAMA

1. Jak mogę reklamować swoje produkty lub usługi?

Stan zagrożenia epidemicznego nie zmienia zasadniczo wiele w zakresie zasad i reguł prowadzenia komunikacji reklamowej. Jak zawsze, **komunikacja** mająca na celu reklamowanie produktów / usług **nie powinna wprowadzać w błąd**.

Niemniej jednak po stronie reklamodawcy lub agencji może się pojawić chęć ujęcia codziennych problemów ludzi w stanie zagrożenia chorobą COVID-19. Pamiętać należy, aby taka komunikacja nie stanowiła:

- reklamy odwołującej się do uczuć klientów przez **wywoływanie lęku**, wykorzystywanie przesądów lub łatwowierności dzieci;
- wypowiedzi, która zachęcając do nabywania towarów lub usług **sprawia wrażenie neutralnej informacji**;
- **kryptoreklamy**, która polega na wykorzystywaniu treści publicystycznych w środkach masowego przekazu w celu promocji produktu, w sytuacji gdy przedsiębiorca zapłacił za tę promocję, a nie wynika to wyraźnie z treści lub z obrazów lub dźwięków łatwo rozpoznawalnych przez konsumenta;
- przedstawienia **nierzetelnych informacji dotyczących rodzaju i stopnia ryzyka**, na jakie będzie narażone bezpieczeństwo osobiste konsumenta lub jego rodziny, **w przypadku gdy nie nabędzie produktu**.

W zależności od rodzaju komunikacji, niezastosowanie się do tych zakazów może u reklamodawcy, agencji, nadawcy lub dostawcy audiowizualnej usługi medialnej na żądanie spowodować odpowiedzialność:

- cywilną, karną (m.in. jako czyn nieuczciwej konkurencji, nieuczciwa praktyka rynkowa);
- administracyjną (jako naruszenie obowiązków z ustawy o radiofonii i telewizji);
- z tytułu naruszenia norm etycznych, np. Kodeksu Etyki Reklamy.

W związku z tym, **legal check materiałów reklamowych** nabiera szczególnego wymiaru.

PODZIĘKOWANIA

Za trud i pracę włożoną w koordynację i przygotowanie tego podręcznika podziękowania dla:

Wkład merytoryczny

Aleksandra Auleytner Partner	Robert Niczyporuk Partner
Michał Cecerko Senior Associate	Marcin Niemyjski Associate
Aleksandra Czarnecka Associate	Artur Nowak Partner
Tomasz Darowski Partner	Paweł Paradowski Partner
Andrzej Dunikowski Associate	dr Anna Partyka – Opiela Partner
Piotr Gołaszewski Associate	Paweł Pioruński Partner
Paweł Gruszecki Counsel	Magdalena Skowrońska Partner
dr Anna Hlebicka – Józefowicz Associate	Michał Skrzywanek Associate
Bogusław Kapłon Partner	Paweł Suchocki Tax Manager
Michał Kluska Senior Associate	Marek Świątkowski Partner
Filip Krężel Senior Associate	Michał Wojciechowski Senior Associate
Katarzyna Kuźma Partner	Helena Zielińska Associate
Paweł Lewandowski Partner	Julita Zimoch – Tuchołka Partner
dr Bartosz Marcinkowski Partner	Aleksandra Zomerska Associate
Tomasz Michalczyk Senior Associate	Lech Żyzylewski Partner
Agata Mierzwa Partner	

Wsparcie PR

Agnieszka Kamińska | PR/Marketing Director
Natalia Michałowska | Communication & PR Manager

więcej niż prawo